

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПЕРЕКЛАДУ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**АНГЛОМОВНА ТЕРМІНОЛОГІЯ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАННЯ:
СТРУКТУРА, СЕМАНТИКА, ПЕРЕКЛАД**

Виконав	студент групи ГФ-321 м Єфіменко Микита Олександрович
Рівень вищої освіти	другий (магістерський)
Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Спеціальність	035 Філологія
Спеціалізація	035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), основна мова – англійська
Керівник	д.ф.н., проф. А.М. Приходько

Національний університет «Запорізька політехніка»
Факультет гуманітарний
Кафедра теорії та практики перекладу
Ступінь вищої освіти другий (магістерський)
Спеціальність 035 «Філологія»
Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно)), перша – англійська

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
проф. Приходько А. М.
« ____ » грудня 2022 року

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Єфіменко Микити Олександровича

1. Тема кваліфікаційної роботи: **АНГЛОМОВНА ТЕРМІНОЛОГІЯ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАННЯ: СТРУКТУРА, СЕМАНТИКА, ПЕРЕКЛАД.**

керівник кваліфікаційної роботи Приходько Анатолій Миколайович, д. філол. н., професор кафедри теорії та практики перекладу

затвержені наказом закладу вищої освіти від «04» листопада 2022 р. № 360

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи: 16 грудня 2022 р.

3. Вихідні дані до проекту (роботи): Гармаш О.Л. Система словотвору англійської мови та інноваційні процеси. Бугайчук К.Л. Дистанційне та електронне навчання : сутність, особливості, співвідношення. Garrison R. D. E-Learning in the 21st Century. Keats J. Virtual Words: Language on the Edge of Science and Technology. Munday J. Introducing Translation Studies.

4. ЗМІСТ розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, що їх належить розробити): Структурні і тематичні особливості термінології електронного навчання в англійській мові та способи їх відтворення українською мовою. Англomовна термінологія електронного навчання. Структурно-семантична та ідеографічна таксономія. Висвітлення теоретико-методологічних передумов вивчення АТЕН (англomовних термінів електронного навчання). Моделювання структурної типології АТЕН. Ідеографічна таксономія АТЕН. Аналіз трансляційного потенціалу АТЕН. ВИСНОВКИ

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень):

6. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	прийняв виконане завдання
I	Приходько А.М., д. філол. н., професор		
II	Приходько А.М., д. філол. н., професор		
III	Приходько А.М., д. філол. н., професор		
Нормоконт роль	Підгорна А. Б., к. філол. н., доцент		

7. Дата видачі завдання «08» вересня 2022 року.

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів кваліфікаційної роботи	Примітка
1.	Вибір теми кваліфікаційної роботи	серпень 2022	виконано
2.	Розробка завдання на кваліфікаційну роботу	серпень 2022	виконано
3.	Складання календарного плану кваліфікаційної роботи	серпень 2022	виконано
4.	Збирання матеріалу для написання розділів кваліфікаційної роботи	серпень – вересень 2022	виконано
5.	Підготовка розділу 1	вересень 2022	виконано
6.	Підготовка розділу 2 та 3	вересень 2022	виконано
7.	Написання вступу і загальних висновків роботи та оформлення роботи	жовтень 2022	виконано
8.	Нормоконтроль	1-10 грудня 2022	
9.	Рецензування кваліфікаційної роботи	10-12 грудня 2022	
10.	Захист кваліфікаційної роботи	грудень 2022	

Студент
Керівник проєкту (роботи)

_____ Єфіменко М.О.
_____ Приходько А.М.

РЕФЕРАТ

ДР: 82 с., 73 джерел.

Об'єкт дослідження – алюзивні засоби англомовного медіадискурсу США.

Предмет дослідження – структурно-семантичні та функційні характеристики алюзій англомовного медіадискурсу США, а також способи їх перекладу українською мовою.

Мета дослідження – з'ясування структурно-семантичних особливостей і функційних характеристик алюзивних одиниць англомовного медіадискурсу США, виявлення труднощів і способів їх перекладу українською мовою.

Методи дослідження – описовий, структурно-семантичного, функційного, контекстуального перекладацького аналізу.

У першому розділі відбувається огляд теоретичних засад дослідження алюзивних одиниць англомовного медіадискурсу США. В другому розділі надається детальна характеристика англомовного медіадискурсу США як контексту функціонування алюзій, визначаються ключові сфери їх походження, встановлюються функції алюзивних одиниць і виявляються особливості їх поліфункційного характеру. В третьому розділі здійснюється детальний аналіз труднощів і способів перекладу алюзивних одиниць англомовного медіадискурсу США українською мовою. Четвертий розділ присвячено проблемам охорони праці в галузі. У висновках викладено основні теоретичні та практичні результати запропонованої роботи, визначено перспективи подальших наукових досліджень.

АЛЮЗИЯ, МЕДІАДИСКУРС, СПОСІБ ПЕРЕКЛАДУ, СФЕРА ПОХОДЖЕННЯ, ФУНКЦІЯ.

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ

АТЕН – англomовний термін електронного навчання

ЕН – електронне навчання

ІД – ідеографічна група

ТО – терміноодиниця

Adj – Adjectiv/коротке рекламне оголошення

Adv – Adverb/прислівник

N – Noun/іменник

prep – preposition/прийменник

V – verb/дієслово

P2 – participle 2/дієприкметник минулого часу

ЗМІСТ

Завдання на роботу	
Реферат	
Перелік скорочень	
ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ АНГЛОМОВНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАННЯ.....	11
1.1. Термін і його інгерентні властивості	11
1.2. Історія розвитку сфери електронного навчання та її термінології	19
1.3. Етапи та методи дослідження	27
РОЗДІЛ 2. СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИЙ І ТРАНСЛЯЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ АНГЛОМОВНИХ ТЕРМІНІВ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАННЯ.....	32
2.1. Структурне ранжування терміноодиниць у лінгвістиці	32
2.1.1. Терміни-слова	35
2.1.2. Терміни-словосполучення.....	38
2.2. Ідеографічна таксономія термінів електронного навчання	45
2.3. Проблема перекладу англomовної термінології електронного навчання.....	53
2.3.1. Шляхи і способи перекладу	53
2.3.2. Використання перекладацьких трансформацій	58
ВИСНОВКИ.....	61
SUMMARY.....	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	69
ДОДАТКИ	75
Додаток А. Структурні типи англomовних термінів ЕН	76
Додаток Б. Структурні типи англomовних термінів-словосполучень ЕН	77
Додаток В. Тематичні групи англomовних термінів ЕН	78

Додаток Д. Способи перекладу англомовних термінів ЕН	79
Додаток Е. Перекладацькі трансформації при відтворенні термінів ЕН	80
Додаток Ж. Публікація.....	81

ВСТУП

Невпинний інтерес науковців до різних термінологічних систем пояснюється постійним розвитком останніх у різних мовах світу. Крім того, під впливом досягнень науки та техніки наявні термінології модифікуються, оновлюючись та ускладнюючись, з'являються також нові термінологічні одиниці (ТО), які поступово перетворюються в термінології, а, згодом, і в терміносистеми.

Однією із них є англomовна термінологія електронного навчання (АТЕН), що з'явилась завдяки розвитку інформаційних і комп'ютерних технологій, та поширилась через зручність та доступність вказаного виду навчання та низки інших факторів.

Актуальність дослідження дослідження визначається провідною роллю термінів у продукуванні, передачі та збереженні фахового знання, вагомою роллю термінології електронного навчання у сучасних освітянських процесах, відсутністю комплексного дослідження англomовної термінології електронного навчання з позицій лінгвістики та перекладознавства.

Зв'язок роботи з науковими темами. Кваліфікаційну роботу магістра виконано в межах ініціативної наукової теми кафедри теорії та практики перекладу Національного університету «Запорізька політехніка» № 06118 «Когнітивна-дискурсивна організація текстового простору міжкультурної комунікації». Тема роботи затверджена наказом ректора № 360 від 04.11.2022.

Мета роботи полягає у полягає у з'ясуванні структурних і тематичних особливостей термінології електронного навчання в англійській мові, встановленні способів їх відтворення українською мовою та перекладацьких трансформацій, задіяних також при перекладі.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання наступних **завдань**:

- висвітлити теоретико-методологічні передумови вивчення АТЕН;

- змодельовати структурну типологію АТЕН;
- запропонувати ідеографічну таксономію АТЕН;
- описати й проаналізувати трансляційний потенціал АТЕН;

Об'єктом дослідження слугує англomовна термінологія електронного навчання.

Предметом дослідження є структурно-семантична та ідеографічна таксономія, а також трансляційні можливості АТЕН.

Матеріалом дослідження слугували 800 англomовних одиниць галузі, зібраних за допомогою методу суцільної вибірки з англomовних фахових видань [53–59] і лексикографічних джерел [63–65; 69–72].

Методи дослідження сприяли реалізації його мети: *аналіз і синтез, описовий, кореляції мовних і соціальних явищ* – для висвітлення теоретичних та методологічних аспектів дослідження АТЕН; *структурного, словотвірного, частиномовного аналізу* – метод структурного моделювання (для встановлення їх структурних особливостей АТЕН); *метод ідеографічного опису* – для визначення їх тематичних груп; *перекладацького, семантичного, структурного* – для з'ясування способів їх перекладу українською мовою та перекладацьких трансформацій, які задіяні в процесі їх відтворення нею; Крім того у роботі використовувалися елементи кількісних подрахунків – для унаочення результатів їх структурного та тематичного аналізу.

Наукова новизна результатів зумовлена тим, що в ній вперше приділяється увага системному вивченню англomовної термінології електронного навчання як окремого шару термінолексики англійської мови, вперше аналізуються її тематичні групи, а також вперше здійснюється аналіз термінів галузі українською мовою.

Теоретичне значення наукової праці полягає в тому, що її результати сприяють систематизації АТЕН, що зумовлено необхідністю їх подальшої лексикографічної фіксації. Результати роботи є також внеском у загальне та галузеве термінознавство, спеціальну теорію перекладу.

Практична цінність роботи виявляється в можливості застосування її результатів у теоретичних і практичних курсах з лексикології, термінознавства, перекладознавства, історії англійської мови; у спецкурсах із неології, структурної лінгвістики, семантики; у написанні наукових робіт; складанні англійських словників галузі.

Апробація роботи здійснювалася на III Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції здобувачів вищої освіти «Актуальні проблеми перекладознавства, текстології і дискурсології», проведеної 18 листопада 2022 р. на базі національного університету «Запорізька політехніка». За результатами апробації надруковано тези [23].

Структура роботи визначається її метою та завданнями. Робота складається із вступу, чотирьох розділів, висновків та списку літератури із 73 найменувань. Загальний обсяг дипломної роботи складає 82 сторінки друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ АНГЛОМОВНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАННЯ

Вивчення будь-якого наукового об'єкта розпочинається з визначення теоретико-методологічних засад його дослідження, чому і присвячений даний розділ. У ньому аналізуються проблеми вивчення терміна, з'ясовуються його властивості розмежовуються такі поняття, як «термінологія» та «терміносистема», також надається характеристика сфери появи та функціонування термінів електронного навчання та самої англomовної термінології, яка обслуговує цю сферу, описуються етапи проведеної роботи та методи, застосовані для вивчення вказаного шару термінолексики.

1.1. Термін і його інгерентні властивості

Дослідження, здійснені на основі різних термінологій у різних мовах, свідчать про неухильний інтерес науковців до ключових мовних засобів забезпечення комунікації в спеціальних фахових сферах, тобто термінів. Попри це та наявність великої кількості визначень терміна, в яких зокрема науковці визначаються його сутнісні ознаки [див., напр., 14, с. 7–8; 37, с. 11; 40, с. 21–22; 42, с. 12; 47, с. 18; 49, с. 11; 61, с. 22], одним із ключових питань термінознавства залишається проблема його дефініювання.

Намагаючись узагальнити деякі дефініції, В. Д. Табанакова зазначає: «розмаїття описів і визначень терміна наочно відображається в переліку родових понять, через які він позначається: словесний комплекс, спеціальний об'єкт, спеціальне поняття, мовний знак, слово, спеціальне слово; словесний комплексний мотивований знак; лексикалізоване словосполучення; елемент термінологічної системи» [48, с. 18].

Системний підхід до дослідження термінів, що здійснюється в магістерській праці, вимагає чіткого виокремлення істотних і релевантних ознак терміна, які б могли слугувати надійною базою розмежування терміна та загальноживаного слова. Ці характеристики і повинні бути, на наш погляд, експліковані в тому визначенні терміна, яким ми будемо оперувати у ній.

Слід відзначити, що питання розмежування терміна та загальноживаного слова виник ще на початку формування термінознавства як науки про терміни, що відбувалося у 30-ті рр. ХХ століття. В. А. Татаринів вважає: «це пояснюється, в першу чергу, тим, що його рішення зводиться у більшому ступені не до опису критеріїв відмежування слова від терміна (чи навпаки), а до опису тих вимог, що висувуються до нього» [49, с. 14].

Намагаючись провести межу між терміном і не терміном, деякі науковці дійсно приписують першому ознаки та властивості, які б за умов їх наявності призвели до створення ідеальної знаково-понятійної системи термінологічних одиниць. До найбільш важливих ознак терміна традиційно відносять :

- точність і стислість [37, с. 13],
- системність і однозначність [49, с. 12],
- стилістичну нейтральність та відсутність експресії [14, с. 8],
- дериваційну здібність і наявність дефініції [42, с. 12].

Проте, деякі термінознавці вважають, що подібний підхід не виявляє специфіки терміна як мовної одиниці. Так, наприклад, А. І. Моїсєєв зауважує в зв'язку з цим, що «ознаки, які зазвичай приписуються терміну, є не більш, ніж його бажані якості та ідеалізовані уявлення про нього» [39, с. 128].

Поділяючи думку дослідника, сфокусуємо нашу увагу на виокремленні тих диференційних ознак терміна, які б могли бути покладені в основу його відмежування від загальноживаних лексичних одиниць в сфері реального функціонування в першу чергу. Зауважимо також, що вияв істотних ознак терміна вирішується нами не з позицій його протиставлення слову, а з

позицій співставлення із ним, оскільки термін утворюється на основі лексичної одиниці певної природної мови, яка є «мовним субстратом терміна» [38, с. 27].

Лексична основа термінів виявляється й у їх фонемному вигляді, дериваційних, змістових, функціональних характеристиках цих одиниць. Що стосується останніх, то ми поділяємо точку зору В. М. Лейчика, який вважає, що терміну притаманні номінативна, сигніфікативна, комунікативна та когнітивна функція [33, с. 46]. Слідом за В. М. Лейчиком, заперечуємо наявність у термінів дефінітивної функції, яку виокремлюють багато науковців [див., напр., 1, с. 12; 14, с. 9; 16, с. 21; 20, с. 15; 42, с. 12]. Л. А. Капанадзе в зв'язку з цим зауважує наступне: «Якщо невідоме визначення, то невідомим є і термін, і ніякі зв'язки слів і асоціації не допоможуть. Ця різниця між загальнолітературними словами та термінами має принциповий характер» [24, с. 77].

Через об'єктивні причини ми не можемо погодитись з вищезазначеною думкою. На практиці кожний дослідник зіштовхується із певною кількістю термінів, що функціонує в тій чи іншій предметній галузі без загальноновизнаного визначення. «Як деякі поняття можуть існувати без дефініцій, так, відповідно, і терміни можуть певний час обходитись без дефініції, являючи собою при цьому широко відомі термінологічні одиниці» [24, с. 78].

Показовим у цьому випадку є термін *e-learning*, який широко використовується в англійській мові та її фахових текстах нині, незважаючи на відсутність уніфікованої дефініції. Це пояснюється тим, що в динаміці, в тексті термін несе в собі конотації контексту, завдяки чому не вимагає суворої вербальної дефініції.

Визнаючи те, що лексична одиниця є базою терміна, слід підкреслити, що він, тим не менш, не зводиться до неї. Якщо говорити про формальну структуру термінів, то вона, з одного боку, не відрізняється від формальної структури лексичних одиниць, але у мовах для спеціальних цілей

виявляються притаманні лише їм способи творення термінів. Розгляд терміна як одиниці мови для спеціальних цілей експлікує його двійку природу: мовну, яка виявляється в тому, що він базується на лексичній одиниці, і логічну, що висвітлює термінологічність його значення, його співвіднесеність із спеціальним поняттям.

Вказівку на зв'язок терміна із поняттям певної галузі знання містять наступні дефініції: «слово чи словосполучення (наукової, технічної та ін.) мови, що створюється (приймається, запозичується) для точного позначення фахового поняття» [42, с. 12]; «мовна одиниця, що співвідноситься з поняттям чи об'єктом професійної сфери, слугуючи для концентрації, фіксування, збереження та передачі професійної інформації» [26, с. 9]. На зв'язок терміна з професійним поняттям вказують також наступні англомовні дефініції терміна:

«linguistic objects (lexemes) defined as linguistic expressions of concepts which are typically used within a particular knowledge domain and by particular members of the linguistic community (domain experts)» [73, с. 279];

«lexical unit consisting of one or more than one word which represents a concept inside a domain» [61, с. 23].

Наслідком співвіднесення терміна з науково-технічним поняттям є відносна вузькість сфери його застосування. Як зазначають у зв'язку з цим українські термінологи А. С. Д'яков, Т. Р. Кияк, З. Б. Куделько, «термін – це завжди результат і знаряддя професійного мислення та професійного спілкування» [20, с. 14]. Отже, являючи собою одиниці для спеціальних цілей, терміни виконують особливу функцію, що полягає в обслуговуванні спеціальних комунікативних сфер науки, техніки, мистецтва та ін. До ключових ознак терміна науковці відносять термінологічність значення, що й виявляє його зв'язок з професійним мисленням, спілкуванням та, в першу чергу, поняттям професійної сфери.

Ми також повністю поділяємо думку В. М. Лейчика про можливість визначення сутності терміна за допомогою «концепції мовного субстрата»,

згідно з якою він є «тришаровим утворенням, що включає: власне мовний субстрат – матеріальний (звуковий чи графічний) компонент структури терміна, а також ідеальний (семантичний) компонент цієї структури, що визначається приналежністю терміна до лексичної системи тієї чи іншої природної мови; логічний суперстрат, тобто змістові ознаки, що дозволяють терміну позначати те чи інше абстрактне чи конкретне поняття в системі понять; термінологічну сутність, тобто змістові та функціональні ознаки, що дозволяють терміну виконувати функції елемента теорії, що описують спеціальну сферу людських знань чи діяльності» [33, с. 7]. Зазначене дозволяє науковцю надати наступне визначення терміна: «лексична одиниця певної мови для спеціальних цілей, що позначає конкретне чи абстрактне поняття теорії певної спеціальної галузі знань або дійсності» [33, с. 31–32].

Надзвичайно важливою ознакою для терміна є системність, на яку вказують багато зарубіжних, а також вітчизняних науковців [11, с. 24; 14, с. 9; 28, с. 37, с. 14; 43, с. 165; 47, с. 19; 49, с. 12]. Так, наприклад, В. П. Даниленко зазначає наступне: «Зв'язок та єдність термінів визначається спільністю тих понять, найменуваннями яких вони є. Терміни обов'язково об'єднані та організовані, але подібна об'єднаність і організованість не є їх іманентним мовним станом, а відображенням стану понять тієї галузі людської діяльності, який фіксується в їх галузевій термінології» [16, с. 22].

Цю позицію поділяють і Б. Н. Головін та Р. Ю. Кобрин, відзначаючи, що «термінологія системна, перш за все, тому, що системним є світ, окремі сфери якого вона обслуговує» [11, с. 24]. Лінгвістична системність термінології пов'язана з системним характером мовних засобів, що застосовуються для позначення понять відповідної галузі знання. Вона виявляється формальними засобами, наприклад, морфологічною структурою слів або обмеженим набором слотвірних моделей термінології [34, с. 26].

Системний характер термінів виявляється у їх приналежності до термінології як сукупності цих одиниць чи терміносистеми, яку вважають «свідомо організованою та сформованою системою подібних

термінів» [33, с. 39]. Ознаками терміносистеми вважають цілісність, відносну сталість, структурованість і зв'язність [37, с. 56]. На думку В. М. Лейчика, «ознака цілісності вказує на те, за допомогою елементів терміносистеми, тобто її терміноодиниць позначені всі (або всі необхідні та достатні) елементи спеціальної галузі» [33, с. 120]. Поняття відносної сталості виявляється в тому, що «будь-яка терміносистема віддзеркалює систему понять певної галузі знань, усталену на певному етапі, яка може змінюватися з часом» [33, с. 121].

Структурованість є основною логічною ознакою терміносистеми, яка може мати однорівневу, лінійну та ієрархічну структуру [33, с. 40]. Зв'язність В. М. Лейчик вважає «логіко-лінгвістичною ознакою терміносистем, що виявляє системні відносини між її одиницями та тими поняттями, які вони позначають» [33, с. 78]. В. М. Лейчик вважає, що формування терміносистеми можливо за наявності таких умов:

- спеціальної галузі знання з певними кордонами;
- системи спільних понять, що належать до цієї галузі;
- достатньо суворої теорії (концепції), що описує цю галузі, із системою понять, що є складовими цієї теорії;
- природної мови та мови для спеціальних цілей, лексичні одиниці якої можуть бути використані для позначення понять цієї системи понять» [33, с. 79].

Думки дослідників стосовно розуміння термінології розходяться. Деякі дослідники не диференціюють поняття «термінологія» та «терміносистема», визнаючи тим самим їх тотожність [1, с. 59; 17, с. 78; 38, с. 34]. Інші із них вказують на існування принципових розбіжностей між вказаними поняттями. Термінологію визначають зокрема як «сукупність термінів, пов'язаних одне з одним на поняттєвому, лексико-семантичному, словотвірному та граматичному рівнях» [49, с. 103].

А. В. Суперанська, Н. В. Подольська, Н. В. Васильєва пропонують п'ять визначень поняття «термінологія»: «сукупність або певна невизначена

множинність загальнонаукових термінів; сукупність термінів (понять і назв) певної галузі знання; наука про утворення, склад та функціонування загальнонаукових термінів; наука про утворення, склад та функціонування термінів певної галузі знання, що використовуються в певній мові, та їх еквівалентах в інших мовах; загальне термінологічне вчення» [47, с. 49–50]. Зазначимо, що вказані поняття диференціюються за критеріями «свідомість – стихійність, впорядкованість – невпорядкованість, системність – асистемність» [41, с. 82].

В. П. Даниленко зазначає, що «застосування термінів можна спостерігати у деяких «ідеальних» умовах, наприклад, в лексикографічних джерелах, у яких вони звільнені від впливу контексту, мають чітку дефініцію і т.і., а також у реальній сфері функціонування» [16, с. 23]. В. М. Лейчик у зв'язку з цим визнає первинність сфери функціонування термінів над сферою їх фіксації, зазначаючи наступне: «Термін народжується в тексті (усному чи писемному) і кристалізується в терміносистемі. Іншими словами, термін виявляється в тексті, в якому викладається теорія, концепція, описується новий науковий і технічний об'єкт, а потім фіксується в словнику, стандарті, класифікаторі» [33, с. 37].

Вивчення термінів у сфері функціонування, зокрема, виокремлення термінів із тексту викликає питання про те, якою частиною мови може бути термін. Ми солідарні з точкою зору А. М. Лемова, який вважає, що «мовленнєва реалізація термінологічної одиниці припускає більш вільне варіювання відносності частиномовної приналежності термінології» [34, с. 101], що вказує на можливість термінів бути не тільки іменниками чи субстантивними одиницями, але й дієсловами, прислівниками та іншими самостійними частинами мовами.

Правомірною, на нашу думку, є позиція К. Я. Авербуха, який стверджує, що вираженість терміна тієї чи іншою частиною мови безпосередньо залежить від того, в якій сфері його розглядають: у сфері фіксації чи функціонування [1, с. 17]. Термінолог наводить докази на

користь того, що у сфері фіксації терміни дійсно виражені іменниками. На його думку, «в структурі багатокomпонентних термінів іменники мають здібність сполучатися з іменниками, прикметниками, прислівниками, дієприслівниками та ін.» [1, с. 18]. Проте, іменники, називаючи певні поняття про об'єкти, або дієслова, що позначають дії, можуть функціонувати в професійному мовленні самостійно, а прикметники, прислівники і т.і., які позначають ознаки та якості цих об'єктів і дії, самостійно не використовують, оскільки ознаки чи якості, які вони позначають, отримують смисл тільки при сполучуваності з іменниками.

Сучасний стан розвитку термінознавства характеризується поступовим переходом до когнітивної парадигми. За словами В. М. Лейчика, це не «просто ще один напрям в його розвитку, а фактично нова система поглядів на термін, термінологію, тексти різного характеру, що містять термінологічні одиниці» [52, с. 19]. В межах когнітивно-орієнтованого термінознавства терміни розглядаються як «кореляти ментальної операції» [24, с. 8], «засоби отримання, збереження та ретрансляції фрагментів інформації та професійного досвіду» [27, с. 99] та ін. Увага у вказаній парадигмі сконцетрована на когнітивній складовій терміна, що виявляє його зв'язок з ментальними операціями людини з структурації фрагментів професійного знання та відповідної діяльності [39, с. 18].

Зазначимо, що когнітивний напрям у лінгвістиці загалом і термінознавстві зокрема відрізняється від класичних напрямів підвищеним інтересом до глибинних структур, які дозволяють зрозуміти, як працює людський розум, як він перетворює інформацію, отриману ззовні в мовні форми, які процеси відбуваються при цьому. В термінознавстві це важливо також тому, що «реконструювання концепту, який знаходиться в основі того чи іншого терміна, дозволяє прогнозувати появу нових одиниць або більш усвідомлено створювати їх» [50, с. 107].

Отже, більшість із наявних нині в термінознавстві дефініцій терміна виявляють ті чи інші ознаки чи властивості, які відрізняють його від

лексичних одиниць літературної мови. **Основними із них є точність і стислість, системність і однозначність, стилістична нейтральність і відсутність експресії, дериваційна здібність і наявність дефініції.**

Спільність із загальноживаними лексичними одиницями виявляється в фонемному вигляді термінів, їх дериваційних, змістових, функціональних характеристиках. Термінам притаманна номінативна, сигніфікативна, комунікативна та когнітивна функція. Відмітними характеристиками, за якими терміни відрізняються від загальноживаних лексичних одиниць, є термінологічність їх значення та більш вузька, у першу чергу, професійна сфера застосування. Саме тому терміни відносять до одиниць спеціальної (фахової) підмови. Системність терміна визначає його належність до термінології чи терміносистеми, як сукупності термінологічних одиниць певної сфери, що диференціюються за низкою критеріїв. Сферами застосування термінів є не тільки професійне мовлення та відповідні тексти, первинні для його функціонування, але й різноманітні лексикографічні джерела, в яких у більшому ступені виявляються ознаки та властивості цих одиниць. Хоча терміни є, в першу чергу, субстантивними одиницями, вони можуть бути також виражені іншими самостійними частинами мови. Із розвитком когнітивної парадигми терміни починаються вивчатися як одиниці збереження та ретрансляції квантів знання та професійного досвіду, що корелюють з ментальними операціями людини з структурації їх фрагментів.

1.2. Історія розвитку сфери електронного навчання та її термінології

Стрімкий розвиток інформаційних технологій у XX-XXI століттях сприяв появі нового продукту сучасної цивілізації – цифрової дійсності, що, за визначенням І. В. Семеніста, «виокремилась у самостійне буттєве ціле» [45, с. 1]. Одним із її фрагментів у системі освіти стало електронне

навчання, сутність якого визначається новими методами та методами, що широко впроваджуються та швидко застосовуються нині саме завдяки інформаційним технологіям [8, с. 17]. Загальна модифікація системи навчання, розвиток її нових форм та нової термінології позитивно сприймається багатьма освітянами та науковцями гуманітарної парадигми знань загалом, про що зокрема свідчать їх праці [8; 21; 45; 53–56; 58; 59].

Електронне навчання, що зокрема позначається в англійській мові за допомогою складноскороченої одиниці *e-learning* (від словосполучення *electronic learning*), було визначено фахівцями ЮНЕСКО як «навчання, що здійснюється за допомогою мережі Інтернет та мультимедійних засобів» (цит. за: [56, с. 17]). Вказаний термін було поширено поряд із іншими англійськими термінами, в яких афікс «e» характеризує роль інформаційних технологій, наприклад: *e-government*, *e-health*, *e-commerce*, *e-cycling*, *e-science* та ін.

Значення цього афіксу тлумачиться українським неологом Ю. А. Зацним як «пов'язаний із електронікою чи опосередкований нею» [23, с. 7], «здійснений за допомогою мережі Інтернет» [22, с. 8]. Американський науковець Дж. Кітс, у свою чергу, розшифровує значення афіксу в складі лексеми *e-learning* як «можливість оброблення освітньої інформації електронними пристроями (цифровими та аналоговими)» [57, с. 31].

Зауважимо також, що вказаний афікс бере участь не тільки у творенні одиниць на позначення певних сфер діяльності, але й інших об'єктів, фрагментів і явищ позамовної дійсності, опосередкованої інформаційними технологіями, зокрема:

e-wallet, *e-pall*, *e-shopping*, *e-tail*, *e-text*, *e-file*, *e-voting*, *e-waste*, *e-cabinet*, *e-recruitment*, *e-entrepreneur*, *e-envoy*, *e-help*, *e-lecture* та ін.

Вказане свідчить про його продуктивність у формуванні інноваційних одиниць англійської мови, на що вказують лінгвісти [22, с. 8; 27, с. 53; 57, с. 31].

Термін *e-learning* вперше з'явився в американському варіанті англійської мови в 90-ті рр. ХХ століття у зв'язку з популяризацією онлайн-навчання в сфері бізнесу. Авторство та впровадження терміна приписується американським експертам з освітніх технологій Е. Мейзі та Дж. Кроссу [55, с. 27], а першими адресатами вказаної форми навчання були фахівці комерційних компаній з надання консалтингових послуг, яких було залучено до курсів підвищення кваліфікації.

Зауважимо, що Е. Мейзі залишається однією із найбільш відомих постатей в сфері електронного навчання і нині. Так, у 2017 р. він посів перше місце в списку найбільш активних діячів сфери. Е. Мейзі є відомим своєю роботою в галузі корпоративного навчання та організаційної ефективності. Він є редактором інформаційного бюлетеня «*Learning Trends*», а також організатором щорічної конференції електронного навчання [56, с. 22].

Аналіз історії виникнення слова *e-learning* свідчить про те, що вона замінила сполуку *computer based training*. На сьогоднішні день вказана лексема має достатню кількість синонімів в англійській мові, зокрема

«*web-based learning, online training, virtual learning, cyber learning, webeducation, Internet-based learning, digital learning* та ін.» [21, с. 137].

Крім того, синонімічними вказаним одиницям вважаються також словосполучення *online education* та *distance education*, яке, у свою чергу, має синоніми *distance learning, distance teaching, distance instruction*.

Зауважимо, що фахівці розрізняють поняття електронного та дистанційного навчання та онлайн-навчання, вказуючи, що останнє використовується для позначення «навчального процесу із усіма необхідними компонентами (цілі, методи, засоби, розклад), які забезпечують його» [17, с.18], у той час, як поняття електронного навчання є більш загальним, що застосовується для позначення нової парадигми та «будь-якої системи навчання, що здійснюється за допомогою сучасних інформаційних і мультимедійних технологій» [8, с. 21].

Дистанційне ж навчання може мати індивідуальний характер, хоча й проводиться загалом під керівництвом та наглядом викладача чи наставника. Воно застосовується як для освоєння окремих курсів, так і для отримання вищої чи професійної освіти, здобуття певних фахових знань, вмінь і навичок [8, с. 19].

Зазначимо також, що перші онлайн-школи, які пропонували окремі онлайн-курси, з'явилися ще в середині 90-х рр. ХХ століття у США, а також Канаді [17, с. 9]. Онлайн-школи та онлайн-курси існують зараз у всьому світі. Крім того, вони є інтегрованими у систему середньої освіти великої кількості країн. Ключовими факторами їх поширення вважається зручність подібної форми навчання, зумовлена економією часу, незалежністю від місця знаходження того чи іншого освітнього закладу, нижчою собівартістю, можливістю навчатися за індивідуальним графіком тощо. Фактором поширення вказаної форми навчання та її впровадження у загальний освітній процес не тільки у середній, але й у вищій школі, стала також всесвітня пандемія COVID-19.

Популярними нині стали не тільки онлайн-школи та онлайн-курси, що пропонуються освітніми закладами різного рівня, але й віртуальні університети, позначення яких відбувається в англійській мові за допомогою словосполучення *virtual university*. Подібні університети зазвичай фінансуються урядами країн [15, с. 9]. За даними експертів сфери, створення національних віртуальних університетів дозволяє урядам:

- сконцентрувати високоякісні технічні та кадрові ресурси;
- зосередити зусилля віртуальних університетів на потребах національного ринку праці чи системи освіти;
- використовувати та розвивати інфраструктуру Інтернет-технологій;
- підтримувати розвиток електронного навчання в традиційних освітніх організаціях;

- експортувати освітні програми електронного навчання, написані їх національними мовами в інші країни, що може частково відшкодувати збитки на їх написання [15, с. 12].

Прикладами віртуальних університетів, що фінансуються урядами країн, є Баварський віртуальний університет у Німеччині, Відкритий університет у Великобританії, Відкритий університет імені Індіри Ганді в Індії, Литовський віртуальний університет, Фінський онлайн-університет прикладних наук, Віртуальний університет Пакістана та ін. [17, с. 75].

Поряд із державними університетами розвиваються також і приватні віртуальні університети, в тому числі і корпоративні віртуальні університети, успіх діяльності яких залежить від співвідношення ціни та якості освіти, а також визнання результатів навчання випускників роботодавцями [15, с. 10]. В окремих країнах приватні віртуальні університети отримують державне фінансування або через прямі гранти, або через дослідницькі фонди, або ж через студентські позики.

За підрахунками експертів у світі існує нині більше 1800 неакредитованих віртуальних університетів [55, с. 19]. Найбільш відомим із них є Університет Phoenix в США, заснований у 1996 році компанією Apollo Group. У 2020 році в університеті навчалось більше 250 тис. осіб. Популярність університета пояснюється не тільки вартістю навчання, яка є в п'ять-шість разів нижчою, ніж у традиційних американських коледжах вартістю за освіту, яка є при цьому високоякісною. Це підтверджується затребуваністю випускників університету, а також тим фактом, що він регулярно займає топові позиції в рейтингу 5% найкращих університетів світу [55, с. 20].

Приватним віртуальним вищим навчальним закладом є також Інтерактивний інститут дизайну у Великобританії, створений у 2004 році. Він спеціалізується на галузі розробки інтерактивних медіаресурсів для веб-сайтів і мобільних пристроїв. Прикладом віртуальних закладів є також кібер-університет Республіки Корея, Канадський віртуальний університет та

ін. Все вищезазначене підтверджує поширеність віртуального навчання у сфері вищої освіти, на що також вказують кількісні дані залучених до нього осіб. Зокрема, на початку 2018 року подібну освіту отримували 10,3 млн. студентів у всьому світі [59, с. 18].

Це, у свою чергу, зумовлює розвиток нового шару термінології в англійській мові, одиниці якої є лексичними номінаціями фахових понять сфери електронного навчання. Сучасний стан термінологічного фонду, що концептуалізує електронне навчання в англійській мові, вказує на його постійне оновлення.

Так, поряд із ключовою лексемою сфери *e-learning*, збереження у термінофонді та поширення у використанні якої пояснюється прозорістю його семантики та відносною стислістю, існують також такі одиниці, як:

computer-based training, computer-based training, Internet-based training, technology-based learning, technology-based training, technology-based distributed learning, ICT-based learning, network-based training.

Зазначимо, що не всі вони є абсолютними синонімами лексеми *e-learning*, хоча у їх значенні наявна сема, яка позначає навчання, опосередковане комп'ютером, Інтернет-сферою та інформаційними технологіями. Подібну сему виявляє один із компонентів вказаних терміносполук (*based*), притаманний усім із них.

З розвитком сфери навчання в електронному просторі та вдосконаленням відповідних технологій у досліджуваній нами термінології виникли інші терміносполуки, в яких на зміну *based* прийшли компоненти *assisted, aided, supported, enhanced*. В результаті в досліджуваній термінології з'явилися такі одиниці, як *technology enhanced learning, technology enhanced instruction, technology enhanced training, technology assisted learning, computer aided learning, computer aided instruction, computer supported learning, computer supported instruction, computer supported training* та ін.

Заміна одного компонента іншим свідчить про вплив екстралінгвальних факторів, а саме про переоцінку значення технологій у процесі навчання, яким відводиться роль помічників і асистентів.

На відміну від термінологічних словосполучень із компонентами *based*, *supported*, *assisted*, *enhanced*, використання терміна *e-learning* свідчить про «переосмислення ролі навчальних систем у освітньому процесі» [55, с. 21]. Тепер вони розглядаються як вторинні стосовно самого процесу навчання. Про це зокрема свідчить стаття праця М. Дезаї «Парадигмальний зсув у освіті» [54].

Використовуючи термін *e-learning*, теоретики та практики сфери розуміють під ним таку освітню парадигму, що має вже власну методологію та спирається на неї. На це зокрема вказує фрагмент із книги Р. Д. Гаррисона «Електронне навчання в XXI столітті»:

«The 'e' in e-learning stands for education – we too often forget that – it is not about bandwidth, servers and cables. It is about education with its own methodology first and foremost» [56, с. 34].

Була також зафіксована думка про те, що визначена парадигма викличе з часом еволюцію усієї системи освіти:

«E-learning has brought a new meaning to education. It has been touted as the next wave in the evolution of learning» [59, с. 17].

Поряд із вказаним терміном у досліджуваному нами шарі термінологічної лексики англійської широко вживаються інші терміни, які виявляють погляди на природу навчання в електронному середовищі, зокрема: *active learning*, *lifelong learning*, *open learning*, *interactive learning*, *self-paced learning*. Появу та поширення подібних термінів М. Мур пояснює наступним чином:

«The time has come when we need an extended vocabulary to differentiate between the different types of e-learning» [58, с. 17].

Термін *e-learning* виступає стосовно інших зазначених як збірний, гіпонімічний та такий, що має більш загальне значення.

Все частіше в наукових і науково-практичних працях зустрічається термін *blended learning*, що відзеркалює новітній напрям сфери: змішане навчання, в якому учасники навчального процесу (учні та вчитель, студенти та викладач і т.і.) спілкуються не тільки опосередковано, але й безпосередньо. Іноді вказаний термін слугує засобом позначення такої організації освітнього процесу, при якій навчання в режимі офлайн (наприклад, за допомогою комп'ютера, неприєднаного до мережі) включає в себе допомогу викладача або інші послуги в режимі онлайн [див., напр., 59, с. 20].

Новітніми одиницями аналізованої термінології ж також такі одиниці, як *r-learning*, *v-learning*, *m-learning*, *x-learning*, *c-learning*. Подібні терміни ще не отримали загального визнання та поширення. Слідом за В. М. Лейчиком, ми називаємо їх «випереджальними» чи «прогнозними» [33, с. 78]. О. Ш. Васецька відносить їх до розряду авторських, тобто таких, що створюються для номінації нових явищ і понять окремими авторами [9, с. 105]. У значенні подібних термінів експлікуються нові та додаткові характеристики електронного навчання.

Так, наприклад, швидкість подання матеріалів і можливого моментального спілкування між учасниками навчального процесу відображає термін *r-learning* (від англ. *rapid learning*). Конструктивізм як методологічну основу навчання в електронному середовищі експлікує термін *c-learning* (від англ. *constructivism*).

Зазначимо, що в досліджуваній термінології існують також омоніми. Так, наприклад, термін *c-learning* застосовується Р. Кларком, Р. Мейер як короткий варіант термінологічного словосполучення *classroom learning* [53, с. 42]. Термінологічна одиниця *r-learning* також є омонімічною, що виявляється зокрема в такій її дефініції:

R-learning is a model-free average reward reinforcement learning algorithm [63, с. 601].

R-learning є також скороченням від *remote learning* [63, с. 600].

Англомова термінологія сфери електронного навчання невпинно розвивається, чому сприяють також дискусії фахівців з її вдосконалення, їх наукові праці [53–59], конференції різного рівня, термінологічні глосарії сфери [63–65; 69–72]. На сьогоднішній день вона представлена різними за структурою та тематикою одиницями, що починає активно вивчатися науковцями. Оволодіння навичками та вміннями, необхідними для того, щоб працювати у визначеній сфері, а також їх вдосконалення, потребує оволодіння відповідною термінологією, її знання, що важливо не тільки для лінгвістів та термінологів, але й для фахівців сфери освіти загалом.

Отже, термінологія електронного навчання є окремим шаром термінолексики в англійській мові, одиниці якої позначають її професійні поняття. Цей шар є доволі молодим. Він з'явився та почав розвиватися внаслідок появи нової сфери, парадигми та системи навчання, функціонування якої забезпечується такими досягненнями людства, як інформаційні технології. Причини поширення та популярності подібної сфери є також більш локальними: її зручність та доступність, пандемія COVID-19 тощо. Ключовою лексемою на позначення сфери в англійській мові є *e-learning*. Вказана лексема має багато синонімів, є гіперонімом стосовно низки одиниць. В досліджуваній термінології наявні також омоніми. Багато її одиниць мають більше, ніж одну дефініцію, а також, так звані, прогностичні термінами, що, як омонімія та синонімія, свідчить про молодий вік термінології та її невідосконалений характер. На сьогоднішній день вказаний шар термінолексики англійської мови представлений різними за структурою та тематикою одиницями. Він продовжує бурхливо розвиватися та починає активно вивчатися науковцями різних галузей знання.

1.3. Етапи та методи дослідження

Виходячи з мети та завдань цієї наукової праці, її виконання потребує етапності та методологічної бази, репрезентованої різними методами. Під методом, слідом за А. І. Грабченко, розуміємо «систему регулятивних принципів, прийомів і способів, за допомогою якої досягається об'єктивне пізнання дійсності та її фрагментів у межах наукової та науково-практичної діяльності» [13, с. 11].

У широкому смислі під методом розуміється сукупність раціональних дій, які необхідно виконати, щоб вирішити певне завдання наукового чи прикладного характеру або досягнути тієї чи теоретичної чи практичної мети [8, с. 7]. Дотримання методу забезпечує регуляцію у цілеспрямованій діяльності, задає її логіку.

Зазначимо також, що слідування тим чи іншим методам необхідно для будь-якої наукової чи науково-практичної діяльності, оскільки вони раціоналізують її виконання. Саме тому кожна окрема наука, в першу чергу, має свої специфічні методи. При цьому в науці відтворюваність останніх у межах єдиної, хоча й нелінійної структури діяльності передбачає, що подібні методи – це не розрізнена множинність створених у ході розвитку науки інструментів пізнання, але сукупність функціонально взаємопов'язаних пізнавальних практик.

Вказане дозволяє говорити про можливість і доцільність застосування загальнонаукових методів пізнання певного досліджуваного об'єкта поряд із специфічними для кожної конкретної науки методами. У нашій роботі, присвяченій дослідженню структури та тематики англomовної термінології електронного навчання, а також вивчення її з позицій перекладознавства, поряд із загальнонауковими, що є «методами, які застосовуються у будь-якій науці чи науковій галузі» [31, с. 27], вживаються також такі лінгвоспецифічні методи, як метод кореляції мовних та соціальних явищ, структурний, словотвірний та

частиномовний аналіз, аналіз словникових дефініцій, контекстуальний та семантичний аналіз, а також перекладацький аналіз.

Загальнонауковими методами, що знаходять застосування у цій розвідці, є методи суцільної вибірки, аналізу та синтезу, наведення прикладів, класифікації, а також спостереження та опису. Окрему увагу приділяємо методу кількісного аналізу, що є репрезентативним у висвітленні структурних і тематичних характеристик англomовної термінології електронного навчання в англійській мові, способів їх перекладу українською мовою та перекладацьких трансформацій, за допомогою яких вони також відтворюються нею.

Отже, на *першому етапі* з дослідницького корпусу нами обиралися терміни для подальшого аналізу. Зазначим, що дослідницький корпус нашої розвідки представлено англomовними науковими працями з проблем електронного навчання, а також окремих глосарієв і словників новітньої лексики, з яких методом суцільної вибірки було обрано 800 одиниць сфери. Підкреслимо також, що під дослідницьким корпусом ми розуміємо репрезентативну колекцію текстів і словникових статей, відібраних згідно з заданими критеріями для лінгвістичного та перекладацького аналізу англomовних термінологічних одиниць сфери електронного навчання. На цьому етапі нами було застосовано методи семантичного, контекстуального аналізу та метод суцільної вибірки.

Другий етап є теоретичним, присвяченим аналізу теоретико-методологічних засад вивчення термінів електронного навчання в англійській мові. Саме тому на вказаному етапі для визначення проблематики дослідження термінів та надання характеристики сфери електронного навчання та її термінології в англійській мові було застосовано переважно загальнонаукові методи аналізу та синтезу, а також спостереження та опису. Характеристика термінології, що є власне лінгвістичним об'єктом, відбувалася не тільки із застосуванням загальнонаукових методів аналізу, опису та наведення прикладів, але й методів кореляції мовних і соціальних явищ, структурного та семантичного аналізу.

Дослідження структури англомовних термінів електронного навчання стало предметом *третього етапу* вивчення цих одиниць. Досягненню мети його виконання сприяло використання методів структурного, словотвірного та частиномовного аналізу, а також методів наведення прикладів, опису та кількісного аналізу.

Четвертий етап розвідки скеровано на встановлення тематичних груп фахових одиниць сфери електронного навчання в англійській мові. Його реалізація стала можлива завдяки впровадженню методів семантичного, контекстуального аналізу, наведення прикладів, їх опису. За допомогою методу кількісного аналізу на цьому етапі було унаочнено кількісні показники терміноодиниць різних тематичних груп. На вказаному етапі також було проаналізовано синонімічні та окремі антинонімічні одиниці, наявні у визначених тематичних групах. Подібний аналіз, поряд із аналізом тематичних груп термінів сфери, сприяє систематизації досліджуваного шару термінологічної лексики в англійській мові.

На п'ятому етапі здійснено перекладацький аналіз термінів електронного навчання англійської мови. Це передбачало вживання методів структурного, семантичного, перекладацького та трансформаційного аналізу, наведення прикладів і опису. Унаочнення результатів п'ятого етапу нашого дослідження відбувалось із зверненням до методу кількісного аналізу.

Отже, логіка, мета та завдання магістерської роботи потребує етапності її виконання та базується на різних загальнонаукових і специфічних для лінгвістичного та перекладацького аналізу її об'єкта методів. Перший етап роботи є підготовчим, на якому здійснювалась вибірка термінів електронного навчання англійської мови, що підлягли подальшому аналізу. Для цього було застосовано методи семантичного, контекстуального аналізу та метод суцільної вибірки. Другий етап висвітлює теоретико-методологічні засади вивчення термінів електронного навчання англійської мови, що стає можливим завдяки методам аналізу та синтезу, спостереження та опису, наведення прикладів, кореляції мовних і соціальних явищ, структурного та семантичного аналізу.

Досягненню мети третього етапу, зорієнтованого на встановлення структурних особливостей фахових одиниць галузі, сприяло використання методів структурного, словотвірного, частиномовного, кількісного аналізу, наведення прикладів, опису. Тематична класифікація англomовних фахових одиниць електронного навчання виконувалась на четвертому етапі із впровадженням у дослідження методів семантичного, контекстуального аналізу, наведення прикладів, їх опису, кількісного аналізу. Перекладацький аналіз його п'ятого етапу потребував вживання структурного, семантичного, перекладацького та трансформаційного аналізу, наведення прикладів і опису. Унаочненню результатів останнього із етапів також сприяв метод кількісного аналізу.

РОЗДІЛ 2

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИЙ І ТРАНСЛЯЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ АНГЛОМОВНИХ ТЕРМІНІВ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАННЯ

Структурні характеристики англomовних термінів електронного навчання (АТЕН) досліджуються нами з огляду на їх компонентний склад та ті терміноелементи і моделі, на яких базується їх творення. В також аналізуються синонімічні та антонімічні одиниці, наявні в тій чи іншій тематичній групі, що сприяє систематизації термінології електронного навчання та вказує на існування системних зв'язків між її одиницями.

2.1. Структурне ранжування терміноодиниць у лінгвістиці

Одним із аспектів дослідження термінів у сучасному термінознавстві є визначення їх структурних особливостей, що здійснюється на основі певних класифікацій їх структурних типів. На сьогоднішній день у англійстиці наявними є принаймні дві ключові традиції розмежування термінологічних одиниць(ТО), на яких і базуються подібні класифікації.

Першою із них є та, за якою терміни диференціюються на прості, складні, терміносполуки та скорочені одиниці. Подібної традиції дотримуються у своїх структурних класифікаціях англomовних термінів такі науковці, як В. І. Карабан [25, с. 145–146], А. Я. Коваленко [39, с. 59–60], В. М. Лейчик [33, с. 69–70], Л. Б. Ткачова [50, с. 24–26]. Так, наприклад, перший із зазначених науковців розрізняє такі структурні типи терміноодиниць:

- прості кореневі;
- похідні афіксальні;
- складні із кількома основами чи коренями;

- терміни-словосполучення;
- терміни-скорочення [25, с. 145–146].

У свою чергу, українська дослідниця А. Я Коваленко поділяє англійські терміни на такі структурні типи, як: прості однослівні; складні, що містять два та більше слів та є цільнооформленими; терміни-словосполучення та скорочені терміноодиниці [39, с. 59–60]. В. М. Лейчик також диференціює терміни за кількістю компонентів: однокомпонентні, що є простими та похідними; дво- та трикомпонентні, що є складними, дво-, три-, чотири-п'ятикомпонентні і т.і. одиниці, що є терміносполуками; аббревіатури та скорочення [33, с. 69–70].

Існує також і інша традиція, за якою науковці розмежовують терміни на монолексемні та полілексемні. За таким принципом терміноодиниці побудована класифікація структурних типів термінів С. В. Гриньова-Гриневиц [14, с. 112–113], Б. Н. Головіна та Р. Ю. Кобріна [11, с. 56–57], О. П. Демиденко та О. А. Горбатюк [19, с. 38] та ін.

Так, С. В. Гриньов-Гриневиц розрізняє монолексемні терміноодиниці, а також полілексемні, що є термінами-словосполученнями [34, с. 112]. Б. Н. Головіним і Р. Ю. Кобріним визначаються такі структурні типи термінів, як терміни, що є словами, до яких науковці відносять непохідні, похідні, складні, а також терміни-словосполучення [11, с. 56–57]. О. П. Демиденко та О. А. Горбатюк вказують на існування однослівних термінів і терміносполучень [19, с. 38].

Зазначимо, що аналіз структурних типів англійських термінів електронного навчання буде базуватися на останньому з визначених принципів. Це зумовлено тим фактом, що в досліджуваній термінології, як і в багатьох інших термінологіях англійської мови, терміносполуки домінують за кількістю. Вважається, що у професійному спілкуванні подібні терміноодиниці є незручними у користуванні через свою громіздкість [3, с. 97].

Крім того, вживання подібних термінів суперечить принципу мовної економії, згідно з яким «у мовленні реалізуються лише зручні для комунікації мовні форми, що сприяють її оптимізації» [7, с. 24]. Факт домінування терміносполук пояснюється необхідністю номінації складних фахових понять, що виникають у різних наукових і професійних сферах, необхідністю деталізації цих понять у зв'язку з новими відкриттями, появою нових аспектів їх вивчення тощо.

Актуальним для нашого дослідження є також аналіз моделей, за якими будуються англomовні терміносполуки електронного навчання, а також їх компонентний склад. Зазначаємо, що нині не існує єдності думок стосовно того, як слід називати слова, що є компонентами термінологічних словосполучень. Деякі дослідники застосовують для цього слово «терміноелемент» [див., напр., 37, с. 54; 40, с. 41; 42, с. 111]. Зокрема Д. С. Лотте називав терміноелементом «будь-який термін-словосполучення, термін-слово, що є неподільним у термінологічному та змістовому відношенні» [35, с. 61].

Не погоджуючись із Д. С. Лотте, В. Ф. Новодранова зазначає, що «терміноелементом слід вважати регулярно відтворюваний елемент похідних термінів, який, як правило, займає визначене місце в структурі терміна та передає достатньо стабільне загальне значення» [35, с. 47]. Що стосується терміна-слова як одиниці термінологічної сполуки, то за ним пропонується закріпити найменування «компонент», причому будь-який компонент терміносполуки може включати в себе терміноелементи, які виокремлюються шляхом морфологічного членування. Подібним способом визначені терміни і тлумачаться в нашому дослідженні.

В цьому дослідженні ми також оперуємо поняттям «структурна модель терміна», під якою розуміємо модель, що виявляє частиномовні характеристики елементів і компонентів термінів різної структури [50, с. 26].

Аналіз структурних типів англomовних термінів електронного навчання не поширюється на його номени. Під номенами, слідом за

О. С. Ахмановою, слід розуміти «спеціальні терміни-назви, що застосовуються в певній науковій галузі» [2, с. 270]. До числа номенів сфери належать назви програм, що дозволяють керувати навчальним процесом і адміністративною діяльністю в сфері електронного навчання, назви освітніх проектів або учбових центрів, наприклад: *Ingenium, Manager's Edge, Librarian, Phoenix, AulaWeb, eTwinning, iVcoalise* та ін.

Отже, сучасні структурні класифікації терміноодиниць базуються на двох ключових традиціях їх розмежування. Першою із них є та, за якою терміни диференціюються на прості (як кореневі, так і похідні), складні, терміносполуки та скорочені одиниці. За другою традицією розрізняються терміни, що є словами, та терміни, які є словосполученнями. Наш структурний аналіз англійських термінів електронного навчання буде здійснюватися на основі їх розподілу за останнім принципом, оскільки терміни-словосполучення домінують у досліджуваній нами термінології.

2.1.1. Терміни-слова

До термінів-слів досліджуваної термінології відносимо, слідом за Б. Н. Головіним і Р. Ю. Кобріним, відносимо непохідні, похідні, складні одиниці [11, с. 56]. Непохідні є суто кореневими словами: *chat, link, module, curriculum, course, program, tools, software, portal, file, coach, pedagog, knowledge*.

Більша частина подібних одиниць є тими, що надішли до термінології ЕН із комп'ютерної сфери та сфери освіти. Кореневі слова не є поширеними в аналізованому шарі термінолексики англійської мови, складаючи, за підрахунками, лише 8% загального її масиву.

Такого не можна сказати про похідні слова, утворені внаслідок додавання префіксів і суфіксів, тобто афіксально (20 %). Прикладами афіксальних термінів електронного навчання є:

- префіксальні (*e-tool, e-test, e-course, e-book, e-group, e-student, e-group, e-title, multimedia, hypertext, online, offline, multilink, telecourse, cyberschool, technomedia, teledata, telenet*);

- суфіксальні (*certification, facilitator, gamification, webinar, mediated, navigation, mentor, moderator, consultant*);

- префіксально-суфіксальні (*e-technology, e-coaching, e-moderation, e-cubator, e-assessment, e-learning, e-teaching, e-mentor, b-learning, r-learning, m-learning, c-learning, cybereducation, multisession, multitasking, teleeducation, infocenter*).

Зазначимо, що найбільш поширеними в англійській мові є ті терміни електронного навчання, творення яких відбувалося префіксальним (8 %) та префіксально-суфіксальним шляхом (8%). На думку Ю. А. Зацного та А. В. Янкова, ключову роль у творенні одиниць визначеної сфери відіграє префікс *e-*, який і «експлікує сему опосередкованого процесу навчання, його учасників, засоби тощо» [62, с. 11]. М. Кініон назвав цей префікс «новим префіксом *cyber-*» [72, с. 7], оскільки саме завдяки йому в англійській мові з'явилась велика кількість одиниць на позначення понять, пов'язаних із застосуванням нових технологій у різних сферах життя та діяльності людини. Велику роль у творенні таких слів Ю. А. Зацний і А. В. Янков відводять також афіксам *cyber-*, *tele-*, *techno*, *info-* [62, с. 12].

Англомовні терміни-слова сфери електронного навчання утворюються також за допомогою словоскладання (8 %), що є «поєднанням двох чи більше слів або словоформ в одному складному слові» [46, с. 87]. М. А. Кізіль вказує на зростання кількості англомовних одиниць, що позначають різноманітні поняття сфер, опосередкованих інноваційними технологіями [27, с. 52]. Прикладами складних слів, що функціонують у сфері електронного навчання, є *benchmark, clickprint, dot-name, computer-aided, computer-assisted, programme-controlled, content-free, cross-linked, crowd-mining, zero-task, storyboard, knowbot, gopherspace, gradebook, feedback, voicemail, just-in-time, workspace, webquest* тощо.

Складні слова, утворені визначеним способом, що відносять зокрема до морфолого-синтаксичного [46, с. 87], відрізняються від словосполучень за критеріями змістовної цілісності та цільнооформленості (графічна цільність, що забезпечує їх написання разом або через дефіс). Змістовна цілісність «вказує на те, що даний предмет чи явище уявляється як дещо єдине, ціле, навіть якщо відзначається складність його розбудови чи виділяються його окремі ознаки» [38, с. 54]. Цільнооформленість трактують як «неподільність, неможливість поділу на частини та розташування між ними інших елементів» [46, с. 117].

Зазначимо, що в англійській термінології електронного навчання відбувається нині «скорочення засобами символіки» [57, с. 29]. Так, деякі складні терміни мають свої літерно-знакові еквіваленти, наприклад: *face-to-face* – *F2F*, *peer-to-peer* – *P2P*. Подібні одиниці вживаються у письмовому мовленні не тільки при комп'ютерно-опосередкованому спілкуванні, але й у фахових наукових текстах. Пор.: *Furthermore the P2P architecture and routing algorithm enable peers to find a specific resource within a certain time period* [59, с. 144].

Визначений спосіб творення подібних одиниць українська дослідниця О. Л. Гармаш називає процесом акреолізації, розуміючи під ним «формування нової форми лексичної одиниці шляхом літерно-цифрових комбінацій» [10, с. 14].

Таким чином, терміни, що є словами в досліджуваній нами термінології англійської мови, представлені кореневими, похідними одиницями, сформованими за допомогою афіксації, а також складними словами, формування яких здійснюється словоскладанням. Серед афіксальних поширеними є, в першу чергу, префіксальні та префіксально-суфіксальні одиниці. Найбільш продуктивним у їх творенні є префікс *e-*. Складні слова термінології ЕН можуть утворюватися також шляхом акреолізації.

2.1.2. Терміни-словосполучення

До складу терміносполук (60%), що є засобами номінації складних понять електронного навчання в англійській мові, можуть входити від двох до шести компонентів. Найбільша кількість англійських терміносполук досліджуваної нами сфери є двокомпонентними одиницями (45%), утвореними за різними моделями. Більшість із них творяться за моделлю:

Adj+N (*formative assessment, digital lecture, electronic mentoring, online submission, online grade, educational user, interactive webinar, video conferencing, live feedback, informal learning, face-to-face mentoring, multidimensional learning, departmental structure, automatic control, visual animations, educational activity, virtual classroom, technical support, personal profile, many-to-many video-conferencing, live trainer*).

Особливу групу становлять терміносполуки, в яких перший компонент являє собою сполучення іменника чи прикметника із дієприкметником минулого часу, які також виконують означувальну функцію в двокомпонентних одиницях галузі: *computer-mediated learning, Internet-based training; learner-centered instruction, browser-based tool, problem-based learning, model-driven responses, web-based teaching, tool-based approach, open-ended learning technology-assisted learning* та ін.

Зазначимо, що подібну функцію виконують в досліджуваній термінології також складні одиниці, утворені на основі іменників: *human-computer interaction, learner-content interaction, faculty-student interaction, home-base learning, skills-gap analysis, distance-delivery university*.

Увагу внаслідок своєї поширеності привертають двокомпонентні одиниці, перший (означувальний) компонент яких створюється на основі іменника та прийменника: *on-demand course, on-site course, in-person session, on-line test, per-student outcome, for-profit university, prior-knowledge score, post-project communication, between-subjects design*.

Двокомпонентні терміносполуки сфери електронного навчання формуються в англійській мові і на основі моделі P2+N, де P2 є дієприкметником минулого часу, що виступає означувальним компонентом іменника: *specialized training, integrated learning, integrated education, guided learning, directed learning, facilitated learning, trusted neighbor, directed study, motivated activity, registered user, mixed attendance, shared control*.

Складні атрибутивні компоненти, що використовуються в препозиції до ядерного компонента, вираженого іменником, можуть бути утвореними на основі:

- прикметника та іменника (*full-time course, life-long learning*);
- прикметника та прикметника (*interactive-discursive activity*);
- прикметника, іменника та прикметника (*equal-quality-conscious approach*);
- іменника, прийменника та артикля (*on-the-fly course*);
- числівника та іменника (*two-way videoconference*);
- займенника та іменника (*many-way audio-conference*).

Двокомпонентні терміносполуки сфери формуються також за моделлю N+N, яка є другою за частотністю серед інших моделей двокомпонентних термінів сфери: *course provider, learner agent, tutor team, research process, faculty member, fellow learner, content expert, content developer, university education, peer student, content competence, user interface, classroom delivery, context awareness, content migration, Web software, content reuse, student input, administrator tool*.

Слід зазначити, що в терміносполуках, створених за вказаною моделлю, іменники можуть використовуватися у множині: *skills management, faculty needs, development needs, user needs, training requirements*.

Частотними є також субстантивні терміносполуки з прийменниками, що в першу чергу стосується прийменника *of*, зокрема:

acquisition of knowledge, list of majors, field of interest, unit of knowledge, major of interest, control of learning, director of education, design of assessment, community of practice, redesign of courses, distribution of instruction.

Аналіз фактичного матеріалу дозволив виявити у складі двокомпонентних терміносполук також прийменник *on*, що застосовується у постпозиції, наприклад: *discussion on-line, interaction on-line.*

Наявними в досліджуваній термінології є також двокомпонентні дієслівні терміносполуки. Третьою за частотністю їх формування є модель V+N, на основі якої творяться такі одиниці, як *to book tutorials, to launch a lesson, to coordinate resources, to coordinate a schedule, to execute programs, to evaluate courses, to access recourses, to evaluate assignments, to moderate the learning, to distribute software, to self-regulate learning, to track performance, to direct learning, to monitor progress.* Подібні термінологічні сполучення є дієслівними, що містять безприйменникові об'єктні додатки.

Зауважимо, що двокомпонентні дієслівні терміносполучення електронного навчання можуть мати в англійській мові і прийменникові об'єктні додатки, тобто будуватися за моделлю V+prep+N: *to interact with teachers, to interact with material, to register for (in) courses, to collaborate with students, to disconnect from network, to enroll in courses.*

Нечастотними є дієслівні терміносполуки з прислівником, утворені на основі моделі V+Adv, зокрема: *to interact online, to teach online, to communicate on-line, to collaborate on-line, to sign electronically, to communicate electronically, to meet electronically, to model computationally, to answer correctly.*

Низькопродуктивною є також така модель дієслівних сполук, як V+pron., зокрема: *to assess oneself, to evaluate oneself, to test oneself.*

Проведений аналіз трикомпонентних одиниць (40%), що використовуються для позначення понять електронного навчання в англійській мові, вказує, що найбільш частотні із них утворені на основі моделі Adj+N+N: *total solutions provider, constant learning speed, on-line course development, on-line activity description, on-line learning community, motivational*

support strategy, volitional support strategy, individual score sheet, virtual lecture hall, administrative message chat.

Достатньо широко представлені в англomовній термінології електронного навчання також терміни моделі N+N+N: *student connect time, certification service provider, student exhibition hall, tutor decision making, performance support tool, distance language education, user interface design, teacher education reform, top level support, course recertification requirement, Web learning tool, course management system, curriculum program planning, action learning method, content development service.*

Наявними в аналізованій термінології також трикомпонентні сполуки, побудовані на моделі Adj+Adj+N: *collaborative virtual environments, flexible educational provision, online supplementary courses, collaborative team-based working, multi-user virtual environment.*

Менш продуктивною серед вищезазначених є Ved+N+N. У термінах, створених на базі цієї моделі, ускладнення словосполучення відбувається за рахунок розширення ядра, а саме: *personalized learning path, standardized testing results, customized courseware content, distributed e-learning tools, automated e-mail notification, disabled distance learner, investigated peer candidate, distributed learning settings, blended learning approach.*

Трикомпонентні терміни будуються також за моделлю N+prep+N+N. Пор.: *provision of learner support, control of learning process, control over course content, distribution of class material, execution of learning tasks.*

До числа трикомпонентних сполук електронного навчання слід уналежити також ті, що утворені на основі моделі N+Ved+N, зокрема: *tutor supported interaction, team based approach, web based publication, instructor mediated content.*

Аналіз фактичного матеріалу дозволив виявити також терміни, моделями розбудови яких є Ved+Adj+N, N+N+Adv, а саме: *recommended online readings, blended problem-based learning; student behaviour online.*

Найбільш продуктивною моделлю творення трикомпонентних

дієсловник сполук галузі є V+N+N. В таких одиницях функцію безприменникового додатку виконує субстантивне словосполучення, зокрема: *to develop e-learning resources, to store e-class materials, to deliver e-learning content, to evaluate e-learning environment, to assess students contributions, to optimize the learning potential, to monitor e-learning behaviour, to embed e-learning content, to monitor learner progress, to manage e-course activities, to distribute e-class notes, to schedule a site visit, to measure e-learning outcomes, to control e-learning schedule.*

Серед трикомпонентних дієслівних терміносполук достатньо широко представлені одиниці, побудовані на основі моделі V+Adj+N: *to evaluate on-line curriculum, to post online discussions, to maintain instructional content, to manage instructional content, to provide informative feedback, to set a personal schedule, to re-use instructional content, to moderate on-line discussions, to host on-line chats, to monitor instructional process, to facilitate human interaction* тощо.

Подібні сполуки Л. С. Бархударов називає дієслівними із безприменниковим об'єктним додатком [6, с. 74].

До трикомпонентних дієслівних сполук аналізованої термінології належать також ті, що утворюються за моделлю V+Ved+N: *to complete assigned work, to manage assigned courses, to run personalized reports, to give a written exam, to support written communication.*

Структурними моделями трикомпонентних дієслівних терміносполук сфери електронного навчання в англійській мові є також:

- V+N+Adv (*to receive teaching online, to deliver the course online, to test students online, to read an article online, to complete tasks online, to develop a course on-line, to place materials online, to publish an article online, to give a test online, to give a quiz online, to take a test online*);

- V+N+prep+N (*to evaluate the quality of content, to measure the quality of learning, to measure the quality of e-learning, to control pace of learning, to integrate technology into teaching, to integrate technology into learning, to keep control over training*);

- V+prep+N+N (*to enroll in university programs, to register for discussion forums*)

- V+prep+Adj+N (*to enroll in on-line education*).

Аналіз чотирикомпонентних сполук АТЕН дозволив з'ясувати, що вони також представлені субстантивними та дієслівними моделями. Зазначимо, що хоча чотирикомпонентні терміни не є такими поширеними, як дво- та трикомпонентні, вони представлені в ній достатньою кількістю одиниць (більше 14%) (див. Додаток Б).

Субстантивні терміносполуки утворюються на основі п'яти моделей. Найбільш численною серед них є група, представлена одиницями, створеними на основі моделі Adj+N+N+N. Прикладами таких термінів є такі: *global learning management solution, template-based learning organization, online learning course website, virtual action learning programme learning environment approach, online business degree programs, online language*.

На другому місці за кількісним показником (див. Додаток Б), знаходяться чотирикомпонентні одиниці, сформовані на основі моделі N+N+N+N, зокрема: *tutor course development approach, learning content management system, network project message set*.

Наявними в досліджуваній терміносфері є також чотирикомпонентні одиниці, сформовані за моделями:

- Adj+Adj+N+N (*technologically-mediated distance-delivered teaching practice, on-line professional development community*);

- Ved+Adj+N+N (*managed virtual learning environment, computerised higher education system*).

Зазначимо, що утворення субстантивних чотирикомпонентних терміносполук сфери електронного навчання в англійській мові здійснюється також на основі моделі Adj+N+Adj+N, наприклад: *real time textual communication*.

Дієслівні терміни-словосполучення, що складаються із чотирьох компонентів, створюються на основі моделей трьох типів. Максимальну

продуктивність має модель V+Adj+N+N, на основі якої формуються такі терміноодиниці, як *to use online learning course, to update online course materials, to enhance instructor-led training courses, to view the online course catalogue, to design online teaching models, to manage electronic source files, to provide automatic recertification notification.*

Чотирикомпонентні дієслівні терміносполуки створюються також на основі моделей:

V+Adj+Adj+N (*to moderate text-based synchronous discussions, to moderate text-based asynchronous discussions*);

V+N+prep+Adj+N (*to stimulate recall of prior knowledge*).

Термінологічні словосполучення, що містять п'ять і шість компонентів, не є поширеними в досліджуваній нами термінології (менше 1%). Моделями їх творення є:

Adj+N+N+N+N (*online learning course website user*)

Adj+Adj+N+N+N+N (*online distance language learning materials development*).

Зазначимо, що деякі терміносполучення підлягають скороченню (4%). При цьому це стосується терміноодиниць із різною кількістю компонентів:

- двокомпонентних (*user interface – UI, knowledge management – KM, learning object – LO, instructor-led training – ILT, document-based training – DBT, interactive learning – IL, community of practice – CoP, further education – FE, work-based learning – WBL, electronic portfolio – EP, learner agent – LA*);

- трикомпонентних (*learning management system – LMS, information and communication technologies – ICT, computer-supported collaborative learning – CSCL, learning object repository – LOR, content creation tool – CCT, subject matter expert – SME, learning service provider – LSP, application service provider – ASP, sharable content object – SCO, virtual learning environment – VLE, blended learning method – BLM, reusable learning object – RLO, reusable learning objects – RLO*);

- чотирикомпонентних (*learning content management system – LCMS,*

managed virtual learning environment – MVLE, learning activity management system – LAMS);

- п'ятикомпонентних (*sharable content object reference model – SCORM*).

Наведені приклади вказують на те, що скороченню підлягають, в першу чергу, дво- та трикомпонентні терміносполуки. Деякі з цих одиниць можуть застосовуватися у текстах і без їх повних еквівалентів. На це зокрема вказують М. Мур та В. Діль: «у тих випадках, коли за повним варіантом терміна стало використовувється його скорочений варіант, вказаний варіант згодом стає основним» [58, с. 34].

Таким чином, до складу англomовної термінології сфери електронного навчання входять одиниці, що містять від двох до п'яти компонентів. Найбільш продуктивними із них є дво- та трикомпонентні сполуки, що творяться за моделями Adj+N, N+N (N+prep+N) V+N; Adj+N+N, N+N+N, V+N+N. Наявними, але менш поширеними порівняно з вищезазначеними, є чотирикомпонентні одиниці, утворені зокрема на основі таких моделей, як Adj+N+N+N, N+N+N+N, V+Adj+N+N. Сполуки, що містять п'ять і шість компонентів, не є поширеними в досліджуваній нами термінології. Деякі її терміносполуки підлягають скороченню. В першу чергу, скорочуються дво- та трикомпонентні одиниці.

2.2. Ідеографічна таксономія термінів електронного навчання

Термінологія електронного навчання, наявна в англійській мові є тематично різнорідною, що дозволяє говорити про наявність тематичних груп її одиниць. О. С. Ахманова розуміє під тематичною групою «сукупність слів, словосполучень, об'єднаних між собою тематично незалежно від ситуації спілкування» [2, с. 56].

На те, що будь-яка термінологія може розкладатися на підсистеми за певними тематичними ознаками вказував ще О. О. Реформатський [43,

с. 182]. Н. В. Денісов зазначає, що «основою виокремлення будь-якої тематичної групи є загальна тематична ознака її одиниць, тобто той семантичний і категоріальний інваріант, який їх об'єднує» [18, с. 34].

Не можна не погодитись також із твердженням Ж. Р. Багана та О. Н. Таранової, що «розподіл за понятійно-тематичними групами надає можливість систематизувати терміни за змістовою схожістю, виявити спільність і розбіжності в їх категоріальному значенні» [5, с. 47]. Будь-яка тематична група «являє собою об'єднання лексичних одиниць, що базується не на лексико-семантичних зв'язках, а на класифікації самих предметів і явищ, яка яскраво унаочнює той факт, що слова в мові є взаємопов'язаними, як і поняття самої дійсності, які вони позначають» [21, с. 137]. На думку А. В. Лємова, тематичні групи, поряд із такими явищами, як синонімія та антонімія термінів, виявляють системні зв'язки між терміноодиницями [34, с. 65].

Аналіз вибірки англomовних термінів електронного навчання надав можливість поділити їх на тематичні групи одиниць, що позначають: учасників процесу електронного навчання; навчальні заклади та організації сфери; види викладацької та навчальної діяльності; навчальні події та заходи; концепції, стандарти, стратегії та методи електронного навчання; типи його розкладів, курсів, програм; особливості та поняття організації та управління електронним навчанням; його навчальні матеріали та контент; його технології, програмне забезпечення, платформи. Розглянемо кожну із визначених груп окремо.

Терміни одиниці першої із визначених груп (7%) (див. Додаток В), об'єднує сема «особа, залучена до процесу електронного навчання». До складу цієї групи входять терміноодиниці на позначення:

- викладачів (*teacher, e-teacher, coach, mentor, consultant, trainer, assessor, e-learning instructor, online mentor, on-line professor, discipline specific educator, videotape instructor, distance educator, subject matter expert (SME), web-based lecturer, e-teacher, e-learning advisor, online faculty, e-learning faculty*);

- учнів, студентів, користувачів курсів електронного навчання (*educational user, learner, individual student, online doctoral students, on-line master's student, participant, trainee, student, online learning course website users, registered user, e-student*);
- осіб, що здійснюють управління навчальним процесом (*director of education, administrator, educational administrator, academic administrator*);
- осіб, що відповідають за розроблення та координування навчального контенту, планів, програм, курсів (*e-learning designer, instructional designer, educational designer, graphic designer, content provider, course developer, materials developer*).

У першій із визначених підгруп наявними є абсолютні синоніми, тобто ідентичні за значенням одиниці, зокрема:

e-learning instructor, online instructor, web-based instructor.

Проілюструємо застосування цих одиниць:

A conclusion made by Kim and Bonk (2006), for example, based on a large-scale survey was that the most important knowledge and skills for e-learning instructors to acquire over the next few years will be how to moderate effectively using group communication tools and planning for high-quality e-learning courses [53, с. 402].

Does the online instructor need to have this same expertise of academic equivalency? [59, с. 182].

The videotape instructor and the web-based instructor may invite questions via e-mail [59, с. 183].

До абсолютних синонімів другої із визначених нами підгруп відносимо зокрема такі одиниці, як *online student, e-learning student; e-learner, online learner, distance learner*. Абсолютними синонімами третьої із визначених груп є *educational administrator, academic administrator*, а третьої – *content producer – content creator – content developer*.

Хоча наявність синонімів вважається недоліком термінологій, а також ознакою їх молодого віку чи недосконалості, вважають, що «окремі

термінології та терміносистеми не можуть існувати без таких одиниць, що постійно оновлюють та модифікують їх» [12, с. 78]. Також далеко не всі термінологи критикують термінологічну синонімію. Так, наприклад А. В. Лемов вказує, що вона «покликана урізноманітнити науковий опис (абсолютні синоніми) і уточнити змістові відтінки (відносні синоніми), тобто понятійні характеристики термінованого об'єкта» [34, с. 130].

Для одиниць тематичної групи «навчальні заклади та організації сфери» (8%) (див. Додаток В), характерна спільна сема освітні установи, що здійснюють навчання в електронному середовищі». До складу цієї групи входять одиниці *on-line institution, distance delivery institution, training organizations, higher education institution, institution of higher education, distance-delivery university, online university, virtual university*.

Абсолютними синонімами є *higher education institution, institution of higher education*, а також *online university, virtual university*. Подібні одиниці мають рівноцінне значення у різних контекстах, зокрема:

Its impact falls far short of the radical visions of the virtual university, but neither is it seen as an ineffective, misplaced support to student learning at university level [58, с. 78].

The GNA aspires to be a fully accredited online university and is establishing a community of educators and students from schools, colleges and universities, working together [55, с. 102].

До складу тематичної групи «види викладацької та навчальної діяльності» (12%) (див. Додаток В), входять такі дієслівні термінологічні сполуки, як:

to monitor learning □ behavior, to assess performance, to assess students contributions, to moderate text-based synchronous discussions, to provide motivational support, to view learner reports, to launch a lesson, to tutor, to evaluate courses, to access resources, to evaluate assignments, to measure performance, to check peer scores, to support written communication, to teach online, to e-teach, to deliver learning content, to store learning content, to delete

users, to report information, to track information, to track student progress, to track record of success;

to receive teaching online, to create a publication, to create a presentation, to conduct online research, to do activities, to complete a course, to perform a task, to revisit a topic, to use online learning course.

Абсолютними синонімами у вказаній групі є одиниці *to teach online, to e-teach.*

Терміноодиниці тематичної групи «навчальні події та заходи» (9%) (див. Додаток В), є переважно іменниками та субстантивованими сполуками: *online lecture sessions, on-line session, cooperative problem solving, group problem solving, network project, instructional event, educational event, e-learning project, on-line project, network project, on-line discussion, virtual discussion, electronic discussion, e-learning discussion, on-line conference, web-conference, virtual conference.*

Абсолютними синонімами серед визначених одиниць є такі групи сполук, як *e-learning project, on-line project, network project; on-line discussion, virtual discussion, electronic discussion, e-learning discussion*, а також *on-line conference, web conference, virtual conference.*

Приклади застосування останніх із визначених синонімів:

Message posting, podcasting, chat rooms, webcam, web conferences and social networking can overcome this [59, с. 183].

This problem with achieving a critical mass of participants is echoed by Mason and Weller (2000) who report how they changed the standard size of the tutor group from approximately 15 students to 20 in order to maintain such a critical mass of contributors to the online conferences [59, с. 214].

This system allows for person-to-person audio / video transmission and virtual conference space for larger groups [59, с. 182].

Окрім явищ синонімії у визначеній тематичній групі виявлені також відносини антонімії, в які вступають термінологічні одиниці. На це зокрема вказують такі одиниці, як *synchronous discussion, asynchronous discussion;*

synchronous event, asynchronous event. А. В. Лємов зазначає, що «антонімія не тільки притаманна термінологіям, але й розвинута в деяких із них більше, ніж у групах неспеціальної лексики» [34, с. 132].

В. М. Лєйчик, у свою чергу, стверджує, що «принципової важливості отримує не факт більшого поширення антонімії в термінологіях, а важливість більш точного вираження протилежності, зокрема в таких її видах, як наявність або відсутність певної ознаки в об'єкта» [33, с. 126]. Проілюструємо вживання антонімічних термінів із визначеної тематичної групи:

The former involves working in international groups using the VLE, videoconferencing, email and synchronous discussions [59, с. 184].

Additionally, courses have virtual team projects, course readings and asynchronous discussions [59, с. 122].

Терміноодинацями тематичної групи «концепції, стандарти, стратегії та методи навчання в електронній сфері» (10%) є зокрема:

teaching style, teacher-prompted strategy, blended training methods (BTM), learning model, object-oriented approach, team-based approach, e-learning approach, distributed learning settings, semi-distance teaching, informal learning, tutoring style, open environment, collegial environment, directed-learning, synergistic learning, group learning, supported learning, supported training. Усі ці одиниці можна об'єднати за критерієм «теоретико-практичний принцип навчання». Антонімічними одиницями, які були виявлені нами у вказаній групі є: *synchronous delivery – asynchronous delivery; facilitated e-learning programs – non-facilitated e-learning program*.

ІД на позначення розкладів, курсів, програм сфери (12%) (див. Додаток В), представлена зокрема такими одиницями, як: *fixed curriculum, observation schedule, personal curriculum, on-line syllabus, distance program, remote program, fully-online certificate program, instructor-led synchronous e-course, on-line curriculum, e-learning curriculum, e-learning course, e-course, web course, on-line course, distance course, online program, online learning program, e-learning program, on-line curriculum, e-learning curriculum* та ін.

Абсолютними синонімами у вказаній ІД є одиниці *e-learning course, e-course, web course, on-line course, distance course; on-line curriculum, e-learning curriculum*. Антонімічними одиницями є *asynchronous e-course, synchronous e-course*.

Тематична група «організація та управління навчанням» (9%) (див. Додаток В), включає в себе терміни, що слугують засобами позначення, супроводження та адміністрування навчального процесу, а також терміни на позначення кваліфікаційних документів, які отримують після закінчення навчальних закладів сфери: *to enroll in online education, to cancel registration online, to manage enrollments, to update the content, to distribute e-educational content, to modify learner information, to modify course websites; enrollment, online enrollment, self-tuition, certification, recertification, on-line degree, automated e-mail notification*.

Терміни тематичної групи «навчальні матеріали та контент сфери електронного навчання» (17%) (див. Додаток В), об'єднує сема «джерело цифрової інформації». Прикладами таких термінів є одиниці: *module, multimedia module, e-learning module, Reusable Learning Object (RLO), sharable content object (SCO), learning object (LO), content, visual content, e-learning content, auditory content, digital content, educational content, electronic content, online supplements, real time database, learning information, learning resource, e-Learning resources, on-line material, webliography, public blog, online-course material, virtual exhibit*.

Абсолютними синонімами, наявними у визначеній групі, є *electronic journal, on-line journal; electronic resource, on-line resource, e-learning resource, web resource, Internet resource, online learning resource, online distance learning resource; e-learning material, online material, online learning material, electronic material, distance material, web material; digital library, on-line library, electronic library, virtual library; electronic portfolio, digital portfolio, on-line portfolio, e-learning portfolio, e-portfolio, EP*. Антонімічні одиниці у цій тематичній групі термінів не виявлено.

Остання із визначених нами тематичних груп «технології, програмне забезпечення, платформи» (16%) (див. Додаток В), містить терміни із родовою семою «засоби електронного навчання». Прикладами терміноодиниць групи є зокрема наступні:

authoring tool, assessment tool, distributed e-learning tool, testing tool, assessment tool, course management system (CMS), online help system, Interactive Software Simulations, learning management software, collaborative software, communications platform, universal management platforms (UMP), learningware, courseweb, self-help guide, e-technologies, e-tool, course management system (CMS), content creation tool, learning management system, student management system, accounting system.

Абсолютними синонімами у вказаній групі є такі одиниці: *web tool, Internet tool; Internet technology (ies), web technology(ies); e-learning tool, Web learning tool, online learning tool.*

Отже, англomовна термінологія електронного навчання є тематично різнорідною, а усвідомленню логіки її розбудови та подальшій систематизації сприяє аналіз її тематичних груп, одиниці яких угруповані на основі спільної тематичної та поняттєвої ознак. В досліджуваній термінології тематичні групи представлені одиницями на позначення учасників процесу електронного навчання; навчальні заклади та організації сфери; види викладацької та навчальної діяльності; навчальні події та заходи; концепції, стандарти, стратегії та методи електронного навчання; типи його розкладів, курсів, програм; особливості та поняття організації та управління електронним навчанням; його навчальні матеріали та контент; його технології, програмне забезпечення, платформи. В кожній із визначених груп досліджуваної термінології англійської мови наявні синоніми, окремі з груп відзначаються також наявністю антонімічних одиниць, що свідчить про існування в ній системних зв'язків.

2.3. Проблема перекладу англomовної термінології електронного навчання

2.3.1. Шляхи і способи перекладу.

Переклад – це перетворення тексту, мовлення, мовної одиниці вихідної мови, тобто мови оригіналу в текст, мовлення, мовну одиницю цільової мови, тобто мови перекладу. Подібне перетворення вимагає застосування певних перекладацьких дій, операцій, за допомогою яких це можливо зробити. Такі дії чи операції перекладознавці називають способами перекладу [4, с. 17; 44, с. 31; 51, с. 72].

Незважаючи на те, що нині в перекладознавстві відсутня єдина класифікація способів перекладу мовних одиниць загалом і термінів зокрема, до основних способів їх відтворення науковці відносять еквівалентний переклад [3, с. 22; 32, с. 28; 52, с. 79; 60, с. 41]. У випадку термінологічних одиниць – це «переклад, здійснений за допомогою термінологічних відповідників» [25, с. 281].

Англomовні терміни електронного навчання також відтворюються своїми україномовними еквівалентами (30%) (див. Додаток Г): *accessibility* – *доступність*, *assessment* – *оцінка*, *education* – *освіта*, *link* – *посилання*, *curriculum* – *розклад*, *performance* – *успішність*, *textbook* – *підручник*, *coach* – *наставник*, *to download* – *завантажувати*, *lesson* – *урок*, *term* – *семестр*, *tutor* – *пенетитор*, *classroom-based training* – *аудиторне навчання*, *feedback* – *зворотній зв'язок*, *alumnus, graduate (student)* – *випускник*, *elective course* – *факультативний предмет*, *scalability* – *масштабованість*.

Перекладаються досліджувані терміни також транскодуванням (18%) (див. Додаток Г), коли «звукова та/або графічна форма слова вихідної мови передається засобами абетки мови перекладу» [25, с. 282]. Транскодування розрізняється за чотирма типами: транскрибування – «звукова та/або графічна форма слова вихідної мови передається засобами

абетки мови перекладу» [там само]; транслітерування – «слово вихідної мови передається по літерах» [там само];

змішане транскодування – «переважне застосування транскрибування із елементами транслітерування» [там само]; адаптивне транскодування – «форма слова в вихідній мові дещо адаптується до фонетичної та/або граматичної структури мови перекладу» [там само]. Наведемо приклади:

транскодування (*online* – онлайн, *file* – файл, *coaching* – коучінг, *pedagogue* – педагог, *webquest* – веб-квест, *design* – дизайн та ін.);

транслітерування (*webinar* – вебінар, *mentor* – ментор, *syllabus* – силабус, *test* – тест, *seminar* – семінар, *student* – студент, *moderator* – модератор, *plan* – план, *curator* – куратор, *portfolio* – портфоліо, *portal* – портал, *modem* – модем, *podcast* – подкаст, *content* – контент, *hypertext* – гіпертекст, *instructor* – інструктор тощо);

змішане транскодування (напр., *telecourse* – телекурс, *videocase* – відеокейс, *course* – курс, *contract* – контракт, *project* – проект, *standard* – стандарт, *specialist* – спеціаліст, *process* – процес, *assistant* – асистент, *object* – об'єкт, *certificate* – сертифікат);

адаптивне транскодування (напр., *certification* – сертифікація, *attestation* – атестація, *elementary* – елементарний, *discussion* – дискусія, *qualification* – кваліфікація, *gamification* – гейміфікація, *pedagogy* – педагогіка, *electronic* – електронний, *course* – курс, *program* – програма, *competency* – компетенція, *dispute* – диспут, *discussion* – дискусія, *resource* – ресурс, *faculty* – факультет, *lecture* – лектор, *university* – університет, *teleinformation* – телеінформація, *interactive* – інтерактивний, *synchronous discussion* – синхронна дискусія, *distance program* – дистанційна програма).

Зазначимо, що із усіх перерахованих типів транскодування найбільш поширеними при відтворенні термінів електронного навчання є транслітерування та адаптивне транскодування. Це пояснюється тим фактом, що в досліджуваному нами шарі термінології є багато одиниць греко-

латинського походження, які є інтернаціональними та передаються виключно транслітерацією, а також адаптивним транскодуванням.

Значна кількість фахових одиниць сфери електронного навчання відтворюється калькуванням (12%) (див. Додаток Г), яке В. І. Карабан характеризує як спосіб перекладу, при застосуванні якого «відповідником простого чи (частіше) складного слова (терміна) вихідної мови в цільовій мові обирається, як правило, перший за порядком відповідник у словнику» [25, с. 286].

За допомогою вказаного способу передаються різні за структурою термінологічні одиниці, а саме:

face-to-face – віч-на-віч *self-assessment* – самоперевірка, *academic activity* – академічна діяльність, *blended learning* – змішане навчання, *multidimensional learning* – багатоаспектне навчання, *flexible educational provision* – гнучке освітнє забезпечення, *educational activity* – навчальна діяльність.

Досить часто переклад АТЕН здійснюється поєднанням калькування та різних видів транскодування (10%) (див. Додаток Г), наприклад:

virtual classroom – віртуальний клас, *digital lecture* – цифрова лекція, *distance program* – дистанційна програма, *formative evaluation* – формувальне оцінювання, *flexible educational provision* – гнучке освітнє забезпечення, *individual score sheet* – індивідуальний заліковий лист, *learning platform* – навчальна платформа, *open platform* – відкрита платформа, *mediated discussion* – опосередкована дискусія (адаптивне транскодування + калькування);

media education – медіа-освіта, *learning portal* – навчальний портал, *streaming video* – потокове відео, *online education* – онлайн навчання, *educational content* – навчальний контент (транслітерація + калькування).

Відтворення досліджуваних нами термінів українською мовою може здійснювати також шляхом опису (6%), «коли слово, словосполучення, термін чи фразеологізм замінюється в мові перекладу словосполученням (або більшим

за кількістю компонентів словосполученням), що адекватно передає зміст цього слова, словосполучення (терміна)» [25, с. 297], наприклад:

e-learning – навчання, що здійснюється за допомогою мережі Інтернет та мультимедійних засобів, *webographer* – людина, яка користується довідково-інформаційною мережею Інтернету, *e-mail based motivational message* – мотиваційне повідомлення, що надсилається за допомогою електронної пошти, *facilitator* – фасилітатор – людина, яка забезпечує успішну групову комунікацію, *storyboard* – документ, що використовується в електронному навчанні для опису візуальних, текстових і звукових елементів тощо.

Унаочнення потребують способи перекладу із додаванням (8%) (див. Додаток Д), та вилученням (14%) (див. Додаток Д), прийменників, виокремлені українською дослідницею А. Я. Коваленко при аналізі способів відтворення англійських термінів-словосполучень засобами української мови [29, с. 81]. Проілюструємо застосування визначених способів на прикладах фактичного матеріалу:

- додавання (*abstract ability* – здатність до абстрактного мислення, *academic adviser* – куратор з навчальних питань, *paired activity* – робота у парах, *digital lecture* – лекція у цифровому форматі, *multimedia authoring tool* – інструмент для створення мультимедійних матеріалів, *learner centered learning activity* – навчальна діяльність, орієнтована на учня);

- вилучення займенників (*execution of learning tasks* – виконання навчальних завдань, *code of course* – код дисципліни, *quality of education* – якість освіти, *cadre of instructors* – викладацький склад, *on an elective basis* – факультативно, *orientation (profile) of educational program* – спрямованість освітньої програми *acquisition of knowledge*, *field of interest* – сфера інтересів, *major of interest* – спеціалізація, *redesign of courses* – перепроєктування курсів, *course (series) of online lectures* – курс онлайн лекцій, *form of online learning* – форма онлайн навчання).

Як зауважує науковець, «використання подібних способів перекладу

дозволяє пристосувати перекладені терміни до граматичних та інших норм української мови» [29, с. 82].

Наявність в досліджуваній термінології скорочених одиниць також зумовлює аналіз способів їх відтворення. До основних способів передачі скорочених термінів науковці відносять загалом переклад повним і скороченим відповідником, описовий переклад та оригінальне запозичення [7, с. 32–33]. Аналіз фахової літератури дозволив нам з'ясувати, що англomовні фахові одиниці сфери електронного навчання передаються українською мовою переважно за допомогою повних відповідників, хоча існують також поодинокі випадки їх відтворення скороченими одиницями:

- повний відповідник (*Uniform Resource Locator (URL)* – уніфікований покажчик ресурсів, *Universal Learning Platforms (UMP)* – універсальні навчальні платформи управління; *Frequently Asked Questions (FAQ)* – часті запитання, *Reusable Learning Object (RLO)* – багаторазовий навчальний об'єкт, *user interface (UI)* – інтерфейс користувача, *knowledge management (KM)* – управління знаннями, *learning object (LO)* – об'єкт навчання, *instructor-led training – ILT* – навчання під керівництвом інструктора; *learning content management system (CMS)* – система управління контентом навчання, *managed virtual learning environment (MVLE)* – кероване віртуальне навчальне середовище, *learning activity management system (LAMS)* – система управління навчальною діяльністю, *e-learning resources* – електронні навчальні ресурси, *e-portfolio* – електронне портфоліо, *e-course* – електронний курс);

- скорочення (*IL (interactive learning)* – ІН (інтерактивне навчання), *ICT (information and communication technologies)* – ІКТ (інформаційно-комунікаційні технології), *VLE (virtual learning environment)* – ВНС (віртуальне навчальне середовище).

Таким чином, переклад англomовних термінів електронного навчання може здійснюватися різними способами: за допомогою еквівалента, транскодуванням і калькуванням, описовим способом. Багатокомпонентні

сполуки відтворюються також із додаванням чи опущенням прийменників. Скорочені одиниці на позначення фахових понять галузі передаються повними та скороченими відповідниками.

2.3.2. Використання перекладацьких трансформацій.

Для передачі багатокomпонентних сполук досліджуваної нами галузі застосовуються також перекладацькі трансформації, під якими розуміють «зміни формальних або семантичних компонентів вихідного тексту при збереженні інформації, призначеної для передавання іншомовними засобами» [36, с. 44], «міжмовні операції перевираження змісту, що забезпечують адекватну передачу різнорівневих мовних одиниць іншомовними засобами всупереч розбіжностей, які існують у формальних і семантичних системах двох мов» [30, с. 78].

А. Ф. Архіпов визначає такі причини використання перекладацьких трансформацій, як необхідність:

- запобігти буквалізму;
- наблизити переклад до норм цільової мови;
- подолати міжмовні розбіжності;
- уникнути чужих для мови перекладу словотвірних моделей;
- здійснити більш компактний переклад за умов можливості;
- уникнути неприродності, неясності та нелогічності перекладу;
- донесення до іншомовного адресата необхідної фонові інформації та усунення надлишкової інформації;
- передати гру слів, образність, стилістичне забарвлення одиниць [4, с. 21].

Теоретики перекладознавства пропонують різні класифікації перекладацьких трансформацій [див., напр., 7, с. 124–127; 30, с. 78–80; 36, с. 44–45; 57, с. 89–92]. У нашій роботі ми будемо застосовувати їх

класифікацію, надану В. І. Карабаном, який розуміє під перекладацькими трансформаціями «різного роду зміни одиниць мови оригіналу під час перекладу з метою адекватної передачі їх семантичних, стилістичних і прагматичних характеристик і врахуванням норм мови перекладу та мовленнєвих традицій культури мови перекладу» [25, с. 300], розрізняючи при цьому прості та комплексні трансформації, зауважуючи, що останні «включають дві та більше лексичних, граматичних, а також лексико-граматичних трансформації» [25, с. 20].

Аналіз фактичного матеріалу дозволяє нам з'ясувати, що відтворення терміносполук електронного навчання, наявних у англійській мові, здійснюється за допомогою трансформації перестановка слова [25, с. 314]. Про це свідчать приклади: *online training course* – курс дистанційного навчання, *user needs* – потреби користувача, *learning service provider* – постачальник освітніх послуг, *digital learning object* – цифровий об'єкт навчання, *learning service provider* – постачальник освітніх послуг, *online supplementary courses* – додаткові онлайн-курси, *to lead an online training course* – вести курс дистанційного навчання.

Передача досліджуваних термінів відбувається і за допомогою додавання слова / слів [25, с. 308], наприклад:

distance program – дистанційна навчальна програма, *provision of learner support* – забезпечення підтримки учнів під час навчання, *practice* – практичні заняття, *academic credit* – академічний заліковий кредит та ін.

Їх відтворення українською мовою здійснюється також із застосуванням перекладацької трансформації вилучення слова / слів [25, с. 311], а саме:

credit test assignment – залікове завдання, *learning and teaching support material* – навчально-методичне забезпечення, *problem-based learning* – проблемне навчання, *web-based publication* – веб-публікація, онлайн-публікація, *innovation studies* – інноватика тощо.

Відтворюються досліджувані одиниці також за допомогою трансформації заміна частини мови: *be verified* – *пройти верифікацію*, *branch of science* – *наукова дисципліна*, *competency based* – *компетентнісний*, *ability to learn* – *здатність до навчання* та ін.

Більшість із досліджуваних нами термінів-словосполучень передаються українською мовою за допомогою комплексних трансформацій: *academic decline* – *зниження рівня успішності*, *e-learning administration* – *управління електронним навчанням*, *to track student progress* – *відстежувати успішність учнів у процесі навчання* (перестановка, додавання слова) та ін.

Відтворення багатокомпонентних одиниць сфери може потребувати комбінування трансформаційного перекладу та певного способу перекладу, а саме:

- *multimedia authoring tool* – *інструмент для створення мультимедійних матеріалів* (перестановка, додавання слова, додавання прийменника);

- *e-mail based motivational message* – *мотиваційне повідомлення, що надсилається за допомогою електронної пошти* (перестановка, описовий переклад);

- *fully-online certificate program* – *програма сертифікації, що повністю проводиться в онлайн форматі* (перестановка слів, описовий переклад) та ін.

Отже, терміни-словосполучення електронного навчання, наявні в англійській мові, відтворюються українською мовою за допомогою низки перекладацьких трансформацій: перестановка, додавання, вилучення слова чи слів, заміна частини мови. Більшість багатокомпонентних терміноодиниць сфери потребують застосування комплексних трансформацій та комбінованого перекладу.

ВИСНОВКИ

Пильна увага до проблем термінології, якою відзначається нині лінгвістична парадигма знань, зумовлена не тільки появою нових і постійною модифікацією тих із них, що вже існують у різних мовах, але й донині невирішеними проблемами термінознавства, пов'язаними зокрема із з'ясуванням властивостей термінів, які відрізняють їх від лексичних одиниць літературної мови.

Основними із них вважаються точність і краткість, системність і однозначність, стилістична нейтральність і відсутність експресії, дериваційна здібність і наявність дефініції. Термінам притаманна номінативна, сигніфікативна, комунікативна та когнітивна функція. Відмітними характеристиками, за якими терміни відрізняються від загальноживаних лексичних одиниць, є термінологічність їх значення та переважно професійна сфера застосування.

Системність терміна вказує на його належність до термінології чи терміносистеми, як сукупності термінологічних одиниць певної сфери, що диференціюються за низкою критеріїв. Сферами застосування термінів є професійне мовлення та фахові тексти, що є первинними для функціонування цих одиниць, але й різноманітні лексикографічні джерела, в яких відбувається їх фіксація та виявляються їх властивості. Терміни можуть бути виражені різними самостійними частинами мови.

Термінологія сфери електронного навчання є окремим шаром лексичних одиниць в англійській мові, представленим сукупністю одиниць, що є засобами номінації професійних понять електронного навчання. Цей шар термінолексики є доволі молодим, що почав розвиватися в англійській мові внаслідок появи та поширення інформаційних технологій.

Причинами популярності сфери електронного навчання є його доступність і зручність, неможливість чи небажаність проведення традиційного освітнього процесу в умовах всесвітньої пандемії COVID-19

тощо. Ключовою лексемою на позначення відповідної сфери в англійській мові є *e-learning*. Визначена лексема має багато синонімів, є гіперонімом по відношенню до низки одиниць. В досліджуваній термінології наявні також омоніми. Багато її одиниць мають більше, ніж одну дефініцію, а також, так звані, прогностні терміни, що вказує на молодий вік і невдосконаленість цієї термінології.

Логіка, мета та завдання магістерської роботи зумовили необхідність її етапного виконання, вживання загальнонаукових і специфічних для дослідження її об'єкта методів. Перший етап роботи був підготовчим, пов'язаним із здійснення вибірки термінів електронного навчання англійської мови для їх подальшого аналізу. Для цього було залучено методи семантичного, контекстуального аналізу, а також метод суцільної вибірки.

На другому етапі магістерської роботи відбувається висвітлення теоретико-методологічних засад вивчення термінів електронного навчання англійської мови, що стає можливим завдяки застосуванню методів аналізу та синтезу, спостереження та опису, наведення прикладів, кореляції мовних і соціальних явищ, а також структурного та семантичного аналізу.

Третій етап, зорієнтований на встановлення структурних особливостей фахових одиниць галузі, виконувався із використанням методів структурного, словотвірного, частиномовного, кількісного аналізу, наведення прикладів, опису. Тематична класифікація англійськомовних фахових одиниць електронного навчання надавалась на четвертому етапі роботи, що вимагало застосування методів семантичного, контекстуального аналізу, наведення прикладів, їх опису. Перекладацький аналіз, здійснений на п'ятому етапі розвідки, потребував вживання структурного, семантичного, перекладацького та трансформаційного аналізу, наведення прикладів і опису. Унаочненню результатів магістерської праці сприяло також використання методу кількісного аналізу.

Структурний аналіз фахових одиниць сфери електронного навчання, наявних у англійській мові, потребував рогляду структурних класифікацій

терміноодиниць, внаслідок якого було встановлено, що подібні класифікації базуються на двох ключових традиціях розмежування англійських терміноодиниць. Першою із них є та, згідно з якою терміни поділяються на прості (кореневі, похідні), складні, терміносполуки та скорочені одиниці. За другою традицією розрізняються терміни-слова та терміни-словосполучення. Оскільки терміни-словосполучення кількісно домінують у досліджуваній нами термінології, наш структурний аналіз її одиниць здійснювався на основі їх розподілу за останнім принципом.

Терміни-слова досліджуваної нами термінології англійської мови представлені кореневими, похідними афіксальними одиницями та складними словами, сформованими словоскладанням. Серед афіксальних поширеними є, в першу чергу, префіксальні та префіксально-суфіксальні одиниці. Найбільш продуктивним у їх творенні є префікс *e-*. Складні слова англійської термінології електронного навчання можуть утворюватися також шляхом акреолізації.

Переважає більшість фахових одиниць на позначення понять електронного навчання в англійській мові є терміносполуками, що містять від двох до шести компонентів. Продуктивними із них є дво-, а також трикомпонентні одиниці, створені за моделями $Adj+N$, $N+N$ ($N+prep+N$) $V+N$; $Adj+N+N$, $N+N+N$, $V+N+N$. Менш поширеними, порівняно з зазначеними вище одиницями, є чотирикомпонентні одиниці, утворені зокрема на основі таких моделей, як $Adj+N+N+N$, $N+N+N+N$, $V+Adj+N+N$. Терміносполуки, що містять п'ять і шість компонентів, не є поширеними в аналізованому шарі термінологічної лексики. Деякі його терміносполуки підлягають скороченню, що стосується, в першу чергу, дво- та трикомпонентних одиниць.

Визначений шар термінологічної лексики англійської мови є тематично різноманітним, одиниці якого угруповані на основі спільної тематичної та поняттєвої ознак та позначають учасників процесу електронного навчання; навчальні заклади та організації сфери; види викладацької та навчальної

діяльності; навчальні події та заходи; концепції, стандарти, стратегії та методи електронного навчання; типи його розкладів, курсів, програм; особливості та поняття організації та управління електронним навчанням; його навчальні матеріали та контент; його технології, програмне забезпечення, платформи. В кожній із визначених груп англійської термінології електронного навчання наявні синоніми. В окремих групах наявні також антонімічні одиниці. Зазначене свідчить про існування системних зв'язків у досліджуваних термінах. Найбільш поширеною є тематична група навчальні матеріали та навчальний контент сфери електронного навчання, найменш поширеною – учасники навчального процесу сфери.

Для перекладу англійських термінів електронного навчання використовуються їх українські відповідники, транскрипції, калькування, опис. Багатоконпонентні терміносполуки сфери передаються також українською мовою за допомогою додавання чи опущення прийменників. Її скорочені одиниці відтворюються повними та скороченими відповідниками. Терміни-словосполучення сфери електронного навчання, наявні в англійській мові, відтворюються українською мовою за допомогою таких перекладацьких трансформацій, як перестановка, додавання, вилучення слова / слів, заміна частини мови. Більшість її багатоконпонентних одиниць потребують вживання комплексних трансформацій та комбінованого перекладу.

Перспективи подальших досліджень пов'язуємо з аналізом функціональних характеристик англійських термінів електронного навчання та їх подальшою типологізацією.

SUMMARY

The theme of the MA degree paper is «English-language Terminology of E-Learning: Structure, Thematic Groups, Translation». A great attention to terminology as an object of linguistic analysis is caused by the trend of rapid increase of the terminological vocabulary in the period of scientific and technological revolution and the global cultural and economic integration.

The progress of science and technology leads to the appearance of new spheres of science, culture, knowledge. This causes a sharp increase in demand for new nominations. Linguists have a new task to transform the «terminological burst» into a process that can and should be managed. This explains the great interest in the study of problems related to terminology.

The terminology of the sphere of e-learning is a separate layer of terminological units in the English language. It is represented by a set of terms used for nomination of professional notions of the corresponding sphere. This layer of terminology is rather young. It appeared in the English language due to the emergence and spread of information technologies.

The reasons for the popularity of the sphere are its availability and convenience, impossibility or desirability of conducting a traditional educational process in the conditions of the global pandemic COVID-19, etc. The key term of the corresponding sphere in the English language is e-learning, after which its terminology has been named.

The topicality of the research is stipulated by the leading role of terminological units in the processes of production, transmission and preservation of professional knowledge, the significant role of e-learning terminology in modern educational processes, absence of comprehensive study of English-language e-learning terminology from the standpoint of Linguistics and Translation Studies.

The objective of the MA lies in determining structural peculiarities, thematic variety and ways of translating of English e-learning terms into Ukrainian language as well as translating transformation, used in this process.

The objective set foresees the fulfilling of the following tasks:

- to highlight theoretical and methodological principles of research;
- to give general characteristics of e-learning sphere and its English-language terminology;
- to determine stages and methods of its research;
- to reveal structural characteristics of English-language e-learning terms;
- to clarify their thematic groups;
- to analyze ways of their translation into the Ukrainian language and translating transformation used in the process.

The object of research is English-language e-learning terminology.

The subject of the research is structural characteristics, thematic groups, ways of translation of its units into the Ukrainian language.

The material is one thousand two hundred English-language e-learning terms, chosen from English monographs, magazines and lexicographic sources.

The following methods have been used in the research:

- analysis, synthesis, description, giving examples, correlation of language and social phenomena – to reveal theoretical and methodological aspects of research of English-language e-learning terminology;
- structural word-forming, part of speech analysis as well as methods of giving examples and description – to determine structural peculiarities of English-language e-learning terms;
- semantic, contextual analysis, as well as methods of giving examples and description – to clarify their thematic groups;
- translating, structural, semantic, contextual analysis, as well as methods of giving examples and description to analyze ways of their translation into the Ukrainian language and translating transformation used in the process;

- quantitative analysis – to demonstrate the results of structural, thematic and translation analysis.

The novelty of the research lies in the fact that for the first time comprehensive study of English-language e-learning terminology as a separate layer of terminological units is analyzed in it. For the first time its thematic groups are revealed and analyzed, for the first time translation analysis of its terms is carried out as well.

The practical importance of the results obtained is determined by the possibility of their use in lecture and practical courses in Lexicology, Terminology, Translation Studies, History of the English Language; half-course in Neology, Structural Linguistics, Semantics; compiling dictionaries of English-language e-learning terminology and its translation.

The MA degree paper consists of introduction, which briefly summarizes the topicality, novelty, object, subject-matter, the material of the research, its objective and tasks, practical importance.

Chapter 1 deals with the theoretical and methodological grounds of research of the English-language e-learning terminology. Thus, notions of «term», «terminology», «terminological system» are analyzed in the chapter, peculiar features of terms as special units used for designation of professional notions are revealed, general characteristics of the English-language e-learning terminology and corresponding sphere is given, methods of analysis and stages of the research are also described in the chapter.

Chapter 2 dwells on a detailed analysis of structural characteristics of its terms. Ways, means and models of their forming are analyzed in the chapter. Part of speech characteristics of the terms are also characterized in it.

Chapter 3 focuses on the analysis of thematic groups of e-learning terms. The English-language terminology of e-learning as a translating phenomenon is studied in it. Thus, ways of translating of its units into the Ukrainian language, as well as translating information used in this process are analysed and described in the chapter.

Basic theoretical and practical results are presented in the Conclusions of the paper.

The Supplement contains the glossary of linguistic and translating terms used in the degree paper, glossary of English e-learning terms with their Ukrainian translations diagrams shown quantitative results of the research. Functional characteristics of English-language e-learning terminology as well as its further typologization are considered to be perspectives of our further research.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авербух К. Я. Общая теория термина. Иваново : Изд-во Ивановского гос. ун-та, 2004. 252 с.
2. Ахманова О. С. Очерки по общей и русской лексикологии. Москва : Учпедгиз, 1957. 295 с.
3. Алимов В. В. Теория перевода. Перевод в сфере профессиональной коммуникации. Москва : УРСС, 2004. 160 с.
4. Архипов А. Ф. Самоучитель перевода с немецкого языка на русский. Москва : Высшая школа, 1991. 255 с.
5. Багана Ж., Таранова Е. Роль тематической классификации в терминологических исследованиях // Russian Journal of Linguistics. 2010. № 3. С. 46–49.
6. Бархударов Л. С. Структура простого предложения современного английского языка. Москва : Высшая школа, 1966. 199 с.
7. Бархударов Л. С. Язык и перевод. Москва : Международные отношения, 1975. 237 с.
8. Бахтина И. Л., Лобут А. А., Мартюшов Л. Н. Методология и методы научного познания: учебное пособие. Екатеринбург : Изд-во Урал. гос. пед. ун-та, 2016. 119 с.
7. Борисов В. В. Аббревиация и акронимия. Военные и научно-технические сокращения в иностранных языках. Москва : Высшая школа, 2004. 320 с.
8. Бугайчук К. Л. Дистанційне та електронне навчання : сутність, особливості, співвідношення // Вісник післядипломної освіти. 2019. №. 15. С. 17–27.
9. Васецька О. Ш. До проблеми авторського терміна // Українська мова. 2019. № 4. С. 105–111.

10. Гармаш О. Л. Система словотвору англійської мови та інноваційні процеси : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Запоріжжя, 2005. 19 с.
11. Головин Б. Н., Кобрин Р. Ю. Лингвистические основы учения о терминах. Москва: Высшая школа, 1987. 104 с.
12. Глазырина А. И. Компьютерный подъязык : термины, жаргонизмы, профессионализмы// Вестник Челябинского государственного университета. Филология. Искусствоведение. 2018. Вып. 87. С. 77–80.
13. Грабченко А. І. Методи наукових досліджень: навч. посібник. Харків : НТУ «ХП», 2009. 142 с.
14. Гринев-Гриневиц С. В. Введение в терминоведение: учеб. пособие. Москва : Изд-во МГУ, 1993. 309 с.
15. Гриншкун В. В., Краснова Г. А. Виртуальные университеты: факторы успеха и перспективы развития // Вестник Российского университета дружбы народов. Серия: Информатизация образования. 2018. Т. 15. №. 1. С. 7–17.
16. Даниленко В. П. Русская терминология : Опыт лингвистического описания. Москва : Наука, 1977. 246 с.
17. Дендев Б. Информационные и коммуникационные технологии в образовании : монография. Москва : ИИТО ЮНЕСКО, 2013. 320 с.
18. Денисов П. Н. К вопросу о параметрах описания тематической группы терминов // Филология: научные исследования. 2018. № 4. С. 32–38.
19. Демиденко О. П., Горбатюк О. А. Терміносистема мови сталого розвитку та її особливості // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Острог. 2016. Вип. 52. С. 37–39.
20. Д'яков А. С., Кияк Т. Р., З. Б. Куделько. Основы терминотворения : Семантические та соціолінгвістичні аспекти. К. : Вид. дім «КМ Academia», 2000. 218 с.
21. Задорожна А. Д., Гнатишена І. М. Історія розвитку та тематичні групи англомовної термінології електронного навчання // Вчені записки ТНУ

імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. 2022. Том 33 (72). № 2. Том 1. с. 136-140.

22. Зацний Ю. А. Сучасний англомовний світ і збагачення словникового складу. Львів : ПАІС, 2007. 228 с.

23. Єфіменко М. О. Вплив комп'ютерних технологій на розвиток англомовного лексикону системи освіти // Актуальні проблеми перекладознавства, текстології і дискурсології : матеріали III Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (18 листопада 2022 року) : збірник тез. Запоріжжя : Вид-во Нац. ун-ту «Запорізька політехніка», 2022. - С. 52.

24. Капанадзе Л. А. О понятиях «термин» и «терминология». Развитие лексики и современного русского языка / под ред. Е. А. Земской, Д. Н. Шмелева. Москва : Наука, 1965. С. 75–85.

25. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури : Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця : Нова книга, 2004. 576 с.

26. Канделаки Т. Л. Семантика и мотивированность термина. М. : Наука, 1977. 176 с.

27. Кізіль М. А. Семантичні аспекти міграції одиниць метатерміносистеми сфери комп'ютерних технологій англійської мови // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету : зб. наук. праць. Серія : Філологія. Вип. 15. Т. 2. С. 52–55.

28. Климовицкий Я. А. Природа термина // Вестник Нижегородского университета им. Н. И. Лобачевского. 2018. № 2. С. 38–45.

29. Коваленко А. Я. Науково-технічний переклад. Тернопіль : Видавництво Карп'юка, 2007. 304 с.

30. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты) : учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз. Москва : Высшая школа, 1990. 253 с.

31. Куликова И. С., Салмина Д. В. Введение в металингвистику (системный, лексикографический и коммуникативно-прагматический аспекты лингвистической терминологии). СПб. : САГА, 2002. 352 с.
32. Латышев Л. К. Курс перевода (эквивалентность перевода и способы ее достижения). Москва : Международные отношения, 1981. 247 с.
33. Лейчик В. М. Терминоведение : предмет, методы, структура / 3-е изд. Москва : Издательство ЛКИ, 2007. 256 с.
34. Лемов А. В. Система, структура и функционирование научного термина (на материале русской лингвистической терминологии). Саранск : Изд-во Мордовского университета, 2000. 192 с.
35. Лотте Д. С. Основы построения научно-технической терминологии: вопросы теории и методики. Москва : Наука, 1961. 158 с.
36. Миньяр-Белоручев Р. К. Теория и методы перевода. Москва : Московский Лицей, 1996. 298 с.
37. Матвеева Л. А. Терминоведение : учебное пособие. Омск : Изд-во Омского гос. ун-та, 2013. 163 с.
38. Мельников Г. П. Основы терминоведения. Москва : Изд-во РУДН, 2009. 116 с.
39. Моисеев А. И. О языковой природе термина // Лингвистические проблемы научно-технической терминологии / под ред. С. Г. Бархударова. М. : Наука, 1970. С. 127–138.
40. Морозова Л. А. Терминознание : основы и методы. Москва : Прометей, 2004. 143 с.
41. Новодранова В. Ф. Наука о питании: терминология как система отражения понятий и инструмент познания // Терапевт. 2014. № 1. С. 79–88.
42. Панько Т. І., Кочан І. М., Мацюк Г. П. Українське термінознавство : підруч. для студ. гуманітар. спец. вищ. навч. закл. Львів : Світ, 1994. 216 с.
43. Реформатский А. А. Мысли о терминологии // Современные проблемы русской терминологии / ред. В. П. Даниленко. Москва : Наука, 1986. С. 163–198.

44. Рецкер Я. И. Теория перевода и переводческая практика. Очерки лингвистической теории перевода. Москва : Наука, 1976. 182 с.
45. Семеніст І. В. Мовна комунікація в цифровому середовищі: моделі, засоби, механізми (на матеріалі інновацій європейських та азійських варіантів англійської мови) : автореф. дис. ... докт. філол. наук : 10.02.04. Запоріжжя, 2021. 40 с.
46. Смирницкий А. И. Лексикология английского языка. М. : Изд-во МГУ, 1998. 260 с.
47. Суперанская А. В., Подольская Н. В., Васильева Н. В. Общая терминология: Вопросы теории. Москва : Наука, 1989. 246 с.
48. Табанакова В. Д. Идеографическое описание научной терминологии. Тюмень : Изд-во ТюмГУ, 1999. 200 с.
49. Татаринов В. А. Общее терминоведение. Москва : Московский Лицей, 2006. 526 с.
50. Ткачева Л. Б. Основные закономерности развития английской терминологии. Томск : Изд-во Томского университета, 1987. 200 с.
51. Швейцер А. Д. Теория перевода. Москва : Наука, 1988. 215 с.
52. Gambier Y. Translation Studies. Amsterdam : John Benjamins, 2007. 362 p.
53. Clark R. C., Mayer R. E. E-Learning and the Science of Instruction: Proven Guidelines for Consumers and Designers of Multimedia Learning. N. Y. : Wiley, 2016. 528 p.
54. Desai M. E-Learning : Paradigm Shift in Education // Education. 2007. Vol. 129. № 2. P. 327–334.
55. Elkins D., Pinder D., Everhart W. E-Learning Uncovered. Articulate Storyline. New York : University Press of America, 2021. 369 p.
56. Garrison R. D. E-Learning in the 21st Century. L. : Routledge, 2016. 220 p.
57. Keats J. Virtual Words: Language on the Edge of Science and Technology. N. Y. : Oxford University Press, 2010. 192 p.

58. Moore M. G., Diehl W. C. Handbook of Distance Education. L. : Routledge, 2018. 580 p.
59. Simonson M., Zvacek S. M., Smaldino Sh. Teaching and Learning at a Distance. Charlotte : Information Age Publishing, 2019. 366 p.
60. Munday J. Introducing Translation Studies: Theories and Applications. London : Routledge, 2017. 314 p.
61. Rey A. Essays on Terminology. Philadelphia : J. Benjamins, 1995. 223 p.

ПЕРЕЛІК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

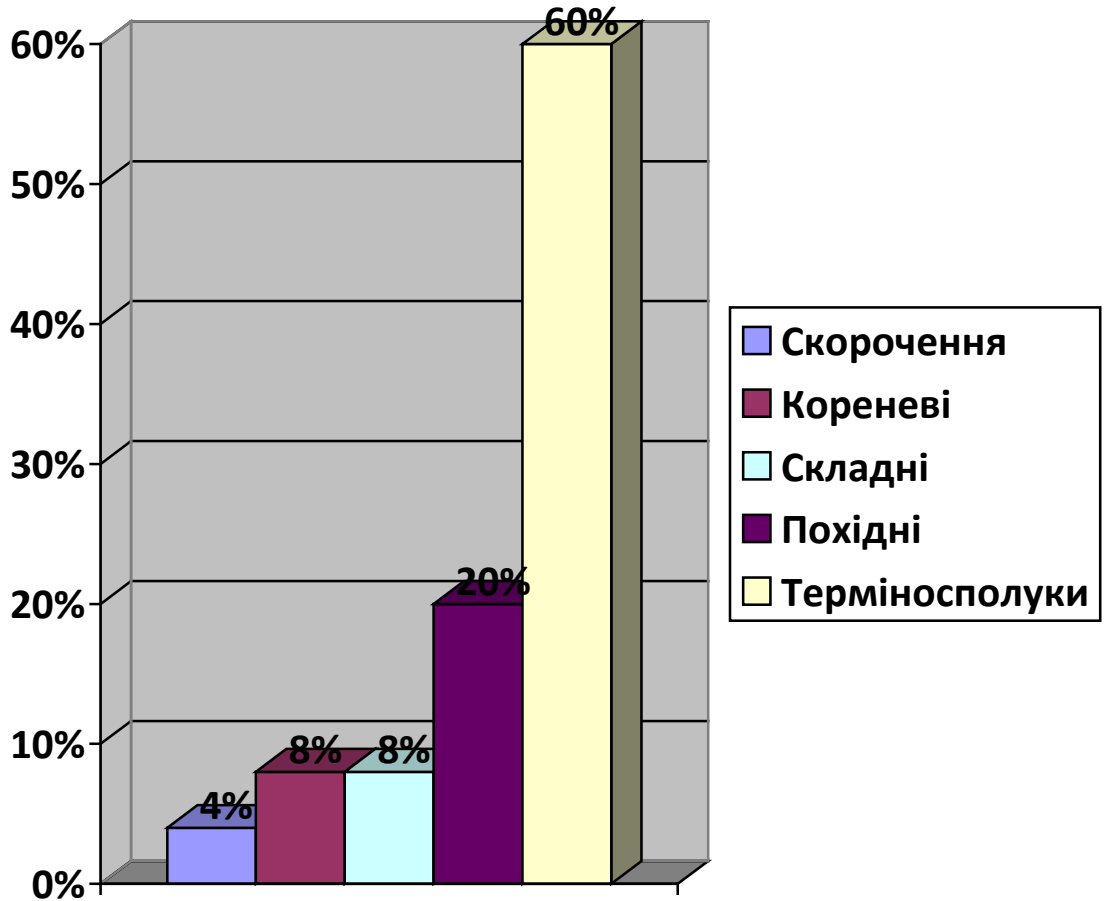
62. Зацний Ю. А., Янков А. В. Лексичні та фразеологічні інновації англійської мови. Англо-український словник. Запоріжжя : Вид-во ЗНУ, 2020. 282 с.
63. Dejnozka E. L., Kapel D. E. American Educator's Encyclopedia / 4-th ed. New York : Greenwood Press, 2001. 716 p.
64. E-Learning Glossary. URL : <http://www.worldwidelearn.com/elearning-essentials/elearning-glossary.htm> (дата звернення 12.07.2022).
65. E-Learning Glossary : Learning Circuits: ASTD's Source for E-learning. URL : <http://www.astd.org/LC/glossary.htm> (дата звернення 15.07.2022).
66. Fowler H. W., Crystal D. A Dictionary of Modern English Usage. Oxford : Oxford University Press, 2010. 832 p.
67. Hornblower S., Spawforth A., Eidinow E. The Oxford Classical Dictionary. 4-th ed. Oxford : Oxford University Press, 2012. 1592 p.
68. Longman Dictionary of the English Language / ed. by A. S. Hornby. London : Longman, 1992. 1528 p.
69. Online Education Glossary, URL : <http://exploreeducation.com/resource/glossary> (дата звернення 17.08.2022).
70. Online Education Glossary Q-Z. URL : <http://vahoo.degrees.info/online/>

education-glossary-q-z.html (дата звернення 21.08.2022).

71. Paulsen M. F. Online Education. Glossary with Definition of Terms.
URL : <http://www.studymmentor.com>. (дата звернення 15.07.2022).

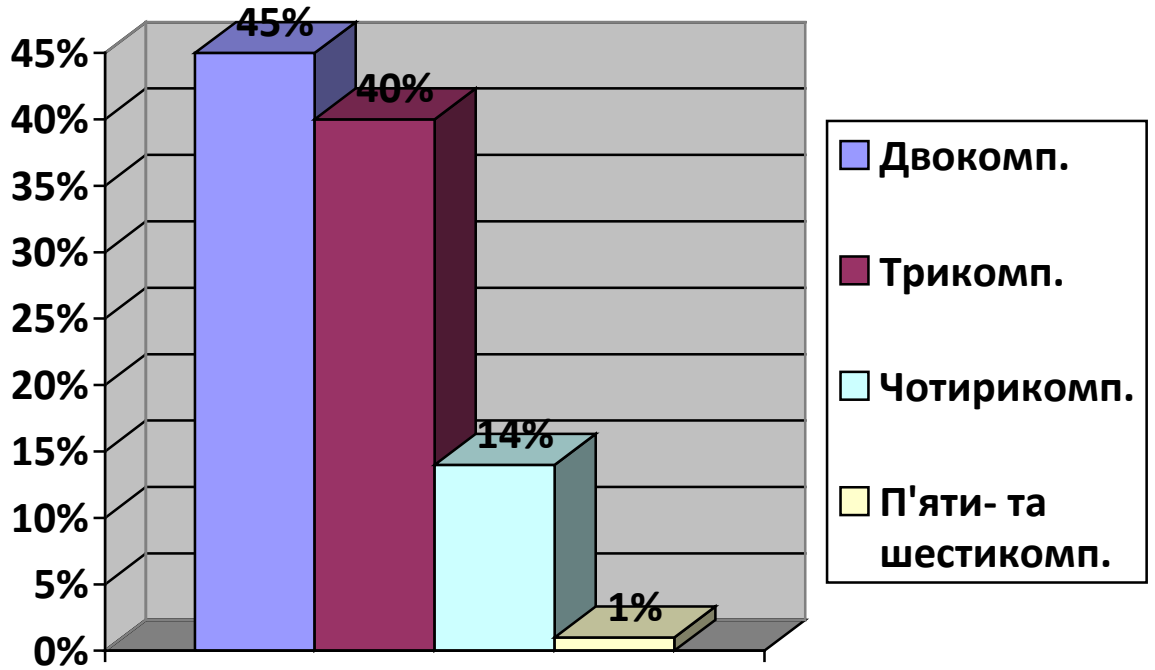
72. Quinion M. Qlogies and Isms: A Dictionary of Word Beginnings and Endings. Oxford : Oxford University Press, 2002. 288 p.

73. Weekly E. Dictionary of Modern English. L. : Routledge, 2007. 442 p.

ДОДАТКИ**Додаток А****Структурні типи англомовних термінів ЕН**

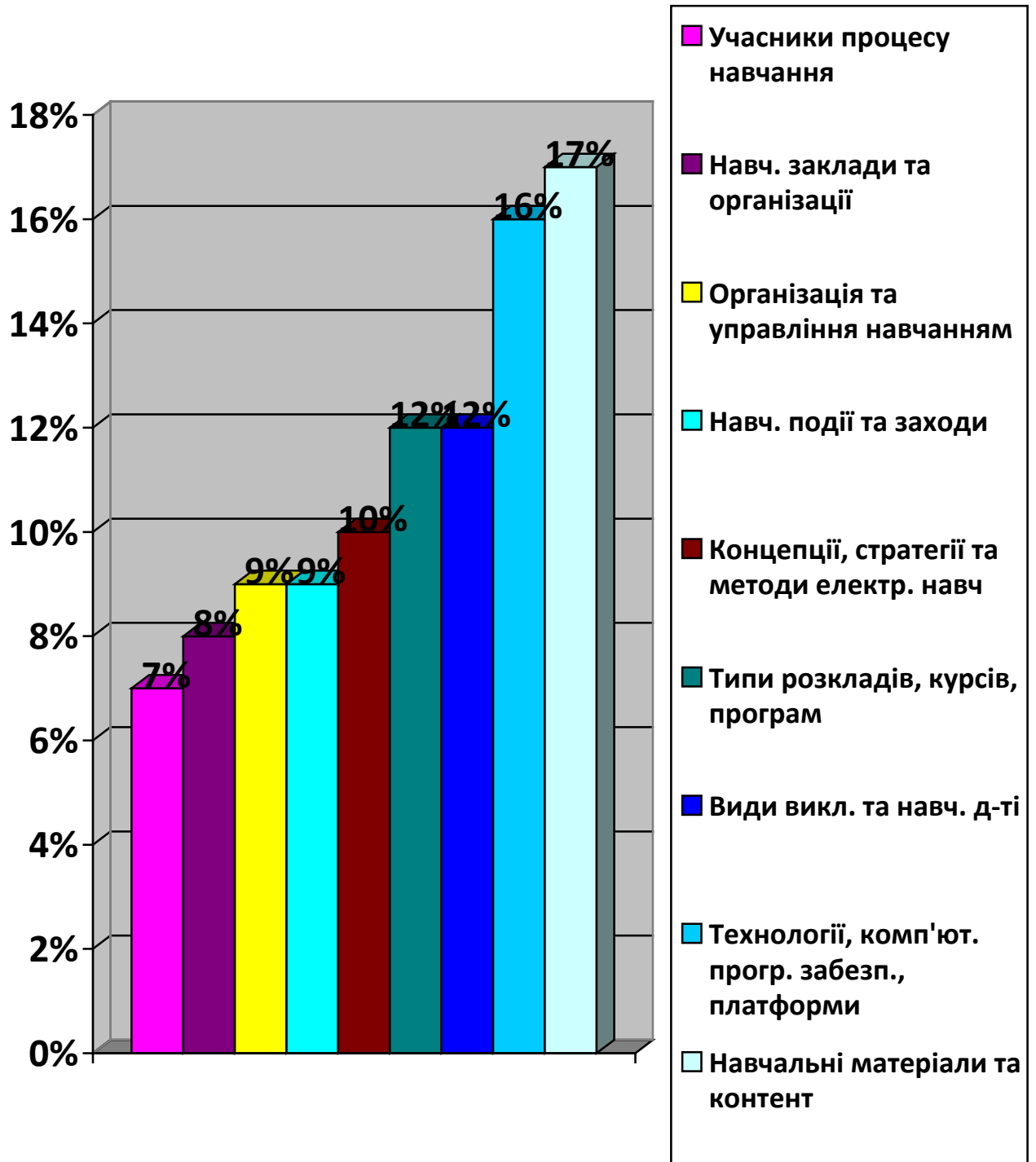
Додаток Б

Структурні типи англомовних термінів-словосполучень ЕН

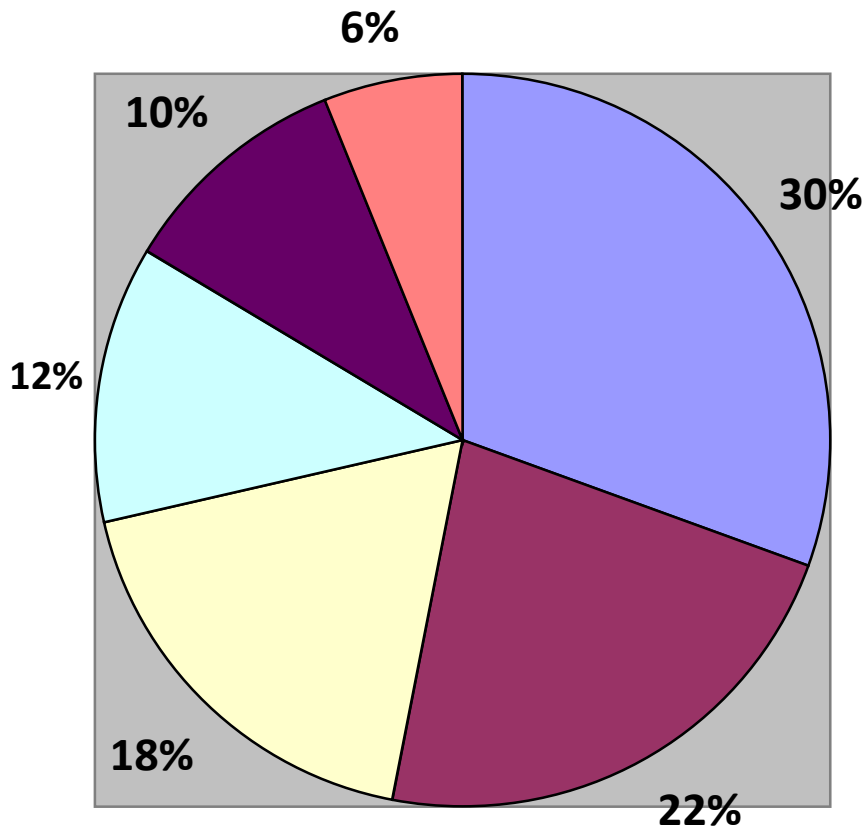

Додаток В

Тематичні групи англомовних термінів ЕН

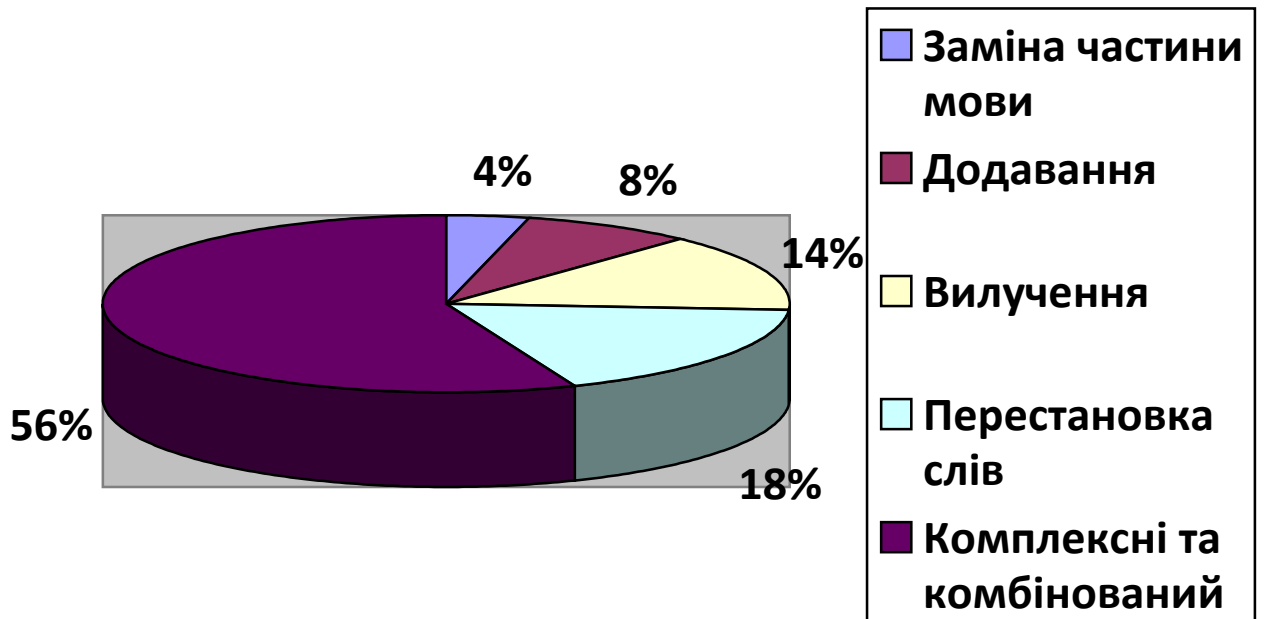

Додаток Д
Способи перекладу англомовних термінів ЕН

- Еквівалентний переклад
- Прийменниковий
- Транскодування
- Калькування
- Калькування с транскодуванням
- Опис

Додаток Е
Перекладацькі трансформації при відтворенні
термінів ЕН

Додаток Ж
Публікація

**Тези «Вплив комп'ютерних технологій на розвиток англomовного
лексикону системи освіти»**

Єфіменко М. О., студент
Куш Е. О., к. філол. н., доцент
Національний університет «Запорізька політехніка»

**ВПЛИВ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА РОЗВИТОК
АНГЛОМОВНОГО ЛЕКСИКОНУ СИСТЕМИ ОСВІТИ**

Впровадження комп'ютерної техніки внесло кардинальні зміни і в систему освіти англійськомовних країн. Якщо у XX у США, Канаді, Великобританії характеристика системи освіти здійснювалася за допомогою словосполучення *computer-aided education*, то на сьогоднішній в англійській мові вже закріпилася інновація *webucation*, що відбиває сутність нового, «віртуального» виду освіти. Синонімами вказаної інновації виступають в англійській мові новотвори *cybereducation*, *e-education*, *teleeducation*, *distance learning*, а сам процес навчання отримав назву *e-learning*, *digital learning*, *web-based learning*, *online training*, *virtual learning*, *cyber learning*, *webeducation*, *Internet-based learning* [1, с. 22–78].

Комп'ютерній грамотності (*computer literacy*, *digital literacy*) у США, Канаді та Великобританії починають навчати дітей ще на початковому рівні. Цьому сприяє і наявність комп'ютера у них вдома. Зміст та форма домашніх завдань у школі перетворює їх на інтерактивні завдання (*interactive tasks*, *interactive homework*), що виконуються вдома за допомогою комп'ютера. Інформатика (англ. *Computer Science*) є обов'язковою дисципліною, що викладається зараз дітям у школах англійськомовних та інших країн світу.

Одним із розділів такої дисципліни є вивчення системи Інтернет (*cyberography*). Саме тому у своїй більшості школи країн мають комп'ютерні чи мультимедійні класи (*computer or multimedia classes*). В 2010 році у США вийшов «Закон про освіту в галузі інформатики» («*Computer Science Education Act*»), що забезпечував дотаціями ті штати, які вели роботу по підвищенню якості освіти в галузі інформатики та підтримки її вчителів. Це значно підвищило якість викладання дисципліни в американських школах [2, с. 76].

Поняття електронної лекції (*e-lecture*), електронної конференції (*e-conference*), вебінару (*webinar*), електронної бібліотеки (*e-library*), електронного бібліотекаря (*cybrarian*) є знайомим усім студентам вищих навчальних закладів. Електронні книги (*e-book*, *blogbook*) стають настільки популярними та поширеними в США та інших країнах світу, що для

позначення паперових («матеріальних») книг, якими користуються студенти в англійській мові виникає інновація *p-book*.

Багато університетів в США, Великобританії та інших англійськомовних країнах успішно практикують «дистантне навчання», залучаючи з кожним роком до нього все більшу кількість «віртуальних студентів» (*virtual students*). Технологізація та інформатизація викликала появу нових підходів до навчання, які позначаються нині такими інноваційними одиницями, як *SOLE* (*self-organized learning environment*), *PLE* (*personal learning environment*) та ін. Інформацію про той чи інший університет (коледж, факультет), спеціальності та кваліфікацію, які надаються в ньому, можна отримати з веб-сайту університету. Університетські веб-сайти містять також інформацію про викладачів, їх наукові інтереси, публікації, електронну пошту для листування, що сприяє не тільки інтерактивності та взаємодії учасників навчального процесу, але й поширенню лексики на позначення того чи іншого поняття сфери електронного навчання.

Література

1. Зацний Ю. А., Янков А. В. Лексичні та фразеологічні інновації англійської мови : англо-український словник. Запоріжжя : Вид-во ЗНУ, 2020. 282 с.
2. Gilliam J., Endres L. *The Internet Is My Religion*. N. Y.: National Builder, 2015. 208 p.